

до захисту
Штефан

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студентки Шелегії Аліки Теймуразівни
академічної групи 072-17-1

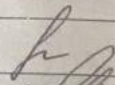
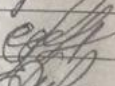

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: «Формування фінансових ресурсів комерційного банку (на прикладі АТ КБ «Приватбанк»)»

у
з
а
у

о
а
х

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Штефан Н.М.	80	добре	
Рецензент	Шпорт О.М.		добре	
Нормоконтролер	Доценко О.Ю.	78	добре	

Дніпро
2021

РЕФЕРАТ

Шелегія А.Т. «Формування фінансових ресурсів комерційного банку» (на прикладі АТ КБ «Приватбанк»)) – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – НТУ «Дніпровська політехніка», 2021.

Метою роботи є оцінка системи формування і управління банківськими фінансовими ресурсами на основі комплексного аналізу та розробка рекомендацій щодо напрямів вдосконалення депозитної політики комерційних банків, розробка практичних рекомендації щодо залучення нових депозитних вкладів з метою стабільного припливу капіталу в АТ КБ «Приватбанк» і підтримання банківської ліквідності.

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

В першому розділі досліджено методичні засади залучення фінансових ресурсів комерційними банками та тенденції їх розвитку.

В другому розділі проаналізовано стан й тенденції формування ресурсної бази в комерційних банках України. Проведено аналіз діяльності АТ КБ Приватбанк.

В третьому розділі вдосконалено депозитну політику банку на основі індивідуального підходу до клієнтів на базі їх класифікації, проведена оцінка економічної ефективності удосконалення депозитної політики банку.

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА, ЛІКВІДНІСТЬ, ЧИСТА ПРОЦЕНТНА МАРЖА,
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ

ABSTRACT

Shelegia AT " Formation of financial resources of commercial bank (in terms of CB PrivatBank JSC)" - Manuscript.

Qualifying work for obtaining an educational qualification bachelor's degree in the specialty Finance, Banking and Insurance" - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2021.

The aim of the work is to assess the system of formation and management of bank financial resources based on a comprehensive analysis and development of recommendations for improving the deposit policy of commercial banks, development of practical recommendations for attracting new deposits to ensure a stable inflow of capital in JSC CB "Privatbank" and maintaining bank liquidity.

The introduction describes the current state of the problem, substantiates the relevance of the topic, specifies the tasks of qualification work, defines the object and subject of the study.

The first section examines the methodological principles of attracting financial resources by commercial banks and trends in their development.

The second section analyzes the state and trends in the formation of the resource base in commercial banks of Ukraine. An analysis of the activities of JSC CB Privatbank was conducted.

In the third section, the bank's deposit policy was improved on the basis of an individual approach to clients on the basis of their classification, and the economic efficiency of improving the bank's deposit policy was assessed.

DEPOSIT POLICY, LIQUIDITY, NET INTEREST MARGIN, NET INTEREST INCOME, PROFIT, PROFITABILITY

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ.....	11
1.1. Економічна сутність і класифікація банківських ресурсів.....	11
1.2. Ресурсний потенціал банку. Основні принципи побудови механізму управління ресурсним потенціалом банків.....	23
1.3. Нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків.....	27
1.3. Методичні засади формування депозитного портфелю банків.....	36
Висновки за розділом 1.....	49
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ І ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	51
2.1. Характеристика банку.....	51
2.2. Аналіз управління фінансовими ресурсами комерційного банку.....	56
2.3. Аналіз пасивних операцій банку щодо формування банківських ресурсів..	61
2.4. Аналіз ефективності використання пасивів банку.....	69
Висновки за розділом 2.....	82
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	86
3.1. Проблеми формування депозитного портфелю банків в Україні.....	86
3.2. Стратегічні підходи та поточні методи і моделі формування фінансових ресурсів банку.....	93
3.3. Вдосконалення політики банку щодо формування фінансових ресурсів..	106
Висновки за розділом 3.....	110
ВИСНОВКИ.....	112

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	117
ДОДАТКИ. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЗА 2017-2020 РОКИ.....	122

ВСТУП

Актуальність теми. Стабільний розвиток банківської системи значною мірою залежить від рівня достатності ресурсного потенціалу. В умовах гострої конкурентної боротьби та зміцнення ресурсних позицій, дослідження ресурсного потенціалу банку є вимогою, яка дозволить забезпечити прибутковість та підвищити його конкурентоспроможність у порівнянні з іншими учасниками фінансового ринку. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку клієнтури. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання та домогосподарств у додаткових грошових коштах.

Негативні прояви фінансово-економічної кризи у банківській системі України, які спричинили суттєвий дисбаланс між строками і обсягами залучених та розміщених коштів й значно вплинули на спроможність як окремих банків, так і банківської системи протистояти їм, ефективно використовувати існуючий та нарощувати в подальшому ресурсний потенціал зумовлюють необхідність удосконалення джерел формування ресурсного потенціалу банків.

Проблеми ресурсного забезпечення діяльності комерційних банків, залежності між обсягом, складом ресурсів та досягнутими результатами діяльності актуалізовані сучасними динамічними процесами розвитку економіки, функціонуванням суб'єктів господарювання. Банківська система має володіти сукупністю ресурсів, достатніх для кредитування потреб суб'єктів господарської діяльності, формування відповідних резервів, підтримки власної ліквідності. Зміцнення ресурсного потенціалу комерційних банків є

передумовою поживлення інвестиційної активності та забезпечення сталого економічного зростання.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів особливої актуальності набувають питання формування фінансових ресурсів комерційних банків, оптимізації їх структури та вибору стратегії управління ними.

Проблемам формування ресурсного потенціалу банків приділяється увага у працях таких українських науковців та практиків, як: О.М. Алимов, М.Д. Алексеєнко, І.В. Барилюк, О.В. Васюренко, А.П. Вожжов, О.Д. Вовчак, О.В. Дзюблюк, Р.С. Єрін, О.Д. Заруба, М.В. Ігнатишин В.В.Кириченко, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, О.М. Музичка, М.І. Савлук, І.М. Федосік, В.А. Фурсова та інші

Однак проведені наукові дослідження не вирішують повною мірою всіх проблем діяльності банків, пов'язаних із раціональними підходами до залучення коштів населення на банківські депозити в період кризи, і тому ці питання потребують подальших теоретичних досліджень.

Метою роботи є оцінка системи формування і управління банківськими фінансовими ресурсами на основі комплексного аналізу та розробка рекомендацій щодо напрямів підвищення ефективного функціонування даної системи та вдосконалення депозитної політики комерційних банків, розробка практичних рекомендації щодо удосконалення механізму залучення нових депозитних вкладів з метою стабільного припливу капіталу в АТ КБ «Приватбанк» і підтримання банківської ліквідності.

Відповідно до поставленої мети було вирішено такі наукові завдання:

- з'ясувано сутність та значення фінансових ресурсів комерційних банків;
- сформувано та обґрунтовано класифікацію ресурсів банку;
- проаналізовано стан й тенденції формування ресурсної бази в комерційних банках України;
- визначено нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків;

- проаналізувано фінансові ресурси комерційного банку в сучасних умовах на прикладі АТ КБ «Приватбанк»;
- оцінено ефективність політики управління пасивними операціями та її впливу на фінансовий стан банку;
- розроблено рекомендації для формування оптимальної ресурсної бази комерційним банком в умовах перехідної економіки.
- вдосконалено ресурсну політику банку на основі впровадження сучасних банківських продуктів.

Об'єктом дослідження – діяльність комерційних банків на фінансових ринках щодо мобілізації ресурсів.

Предметом дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти процесу удосконалення депозитної політики АТ КБ «Приватбанк».

Теоретичну основу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців в області фінансів, банківської справи, грошового обігу і кредиту. Дослідження базується на законодавчих актах України, нормативних документах Національного банку, різних міністерств і відомств, законодавчих та нормативних актах Верховної Ради України, внутрішньобанківських інструкціях та положеннях, фінансовій і статистичній звітності банку.

Методологічною основою наукового дослідження стали: методи системного підходу, аналізу, синтезу, порівняння. Здійснюються теоретичні узагальнення, проводиться порівняльний аналіз динаміки показників, розглядаються статистичні дані та проводиться їх аналіз, також застосовується елементи моделювання ситуації та відбувається пошук вирішення проблемних питань. Застосовуються прийоми динамічних порівнянь, графічного зображення даних. Окрім, синтезу наукової інформації у даній дипломній роботі використовуються такі методи як спостереження й порівняння, а також термінологічний і системний методи.

Інформаційну базу даної дипломної роботи становлять законодавчі та нормативні акти, інструктивний матеріал, монографічні видання вітчизняних авторів, дані статистичних збірників Національного банку України та банківських установ, а також періодичні видання.

Практична цінність запропонованої моделі полягає у можливості розробки на її базі конкретних схем (варіантів) діяльності банку у відповідних макро- і мікроекономічних умовах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні і практичному вирішенні ряду питань, пов'язаних з формуванням ресурсної бази вітчизняними банками в сучасних економічних умовах.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень доповідалися та обговорювалися на студентській науково-практичній Інтернет конференції “Розвиток фінансової системи країни в умовах глобалізації” (Дніпро, 2021).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи - 130 сторінок. Робота містить 2 рис., 22 таблиці, 56 найменувань у списку використаних джерел та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ

1.1. Економічна сутність і класифікація банківських ресурсів

Банківська система є одним із найважливіших елементів економіки країни, оскільки, мобілізуючи тимчасово вільні кошти, перетворює їх у функціонуючий капітал. Від оптимальної ресурсної бази комерційних банків залежать такі важливі показники їх діяльності як рентабельність та ліквідність, тому проблема формування та ефективного використання ресурсної бази банків залишається актуальною і вимагає подальшого дослідження.

Ресурси комерційного банку — це сукупність грошових коштів, що перебувають у його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій. Операції, з допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними.

Формування ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших завдань для забезпечення економічного зростання. Банківська система має володіти сукупністю ресурсів достатніх як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарської діяльності, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності.

Початок формуванню в Україні власної банківської системи ринкового типу був покладений Законом «Про банки і банківську діяльність», ухваленим Верховною Радою 20 березня 1991 року [1].

Банківські ресурси – це основа основ діяльності будь-якого банку. Лише маючи у розпорядженні необхідну кількість ресурсів, банки можуть отримувати

прибутки. Тому розуміння економічного змісту банківських ресурсів, знання проблем, пов'язаних з цим формуванням і використанням, важливо, особливо в умовах міжбанківської конкуренції, коли саме від того, наскільки ефективно банк проводитиме депозитну, кредитну політику та виконувати послуги, залежить успіх його діяльності.

Банківські ресурси являють собою акумульовані банком тимчасово вільні кошти господарства й населення на умовах забезпечення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. Ці кошти, по суті, - вільна частина пасиву балансу комерційного банку, їх вважають банківськими ресурсами у вузькому розумінні.[7]

У зв'язку з тим, що поняття «ресурс» (від французького «resources») трактується не лише як «засоби» і «запаси», а й як «можливості», це дає право застосовувати його й до поняття банківських ресурсів у широкому розумінні. У цьому разі, окрім традиційних банківських ресурсів у дане поняття можна включити й реальні можливості банку не лише акумулювати кошти в зобов'язання боргу та зобов'язання власності, а й можливості вилучати прибуток від проведення дохідних банківських операцій (дохідних активних, комісійних і посередницьких операцій).[21]

Розмір же прибутку має бути достатнім для окупності залучених та запозичених ресурсів і поступового зростання капіталу банку. Саме розуміння банківських ресурсів у широкому аспекті ставить на центральне місце проблему управління активами та пасивами. Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку чистий реальних залишок зобов'язань банку і його капіталу становить ресурсну базу комерційного банку. Отже, ресурсна база комерційного банку - це частина грошового ринку, представлена сукупністю виведених із обігу коштів господарських суб'єктів грошових доходів населення, які мобілізуються банками на умовах виникнення зобов'язання власності та боргу для подальшого розміщення серед юридичних і фізичних осіб, яким

необхідні банківські ресурси з метою одержання прибутку.[25] Структура ресурсної бази окремого банку є індивідуальною і залежить від ступеню спеціалізації банку, універсалізації банківських операцій та інших факторів. Під час формування ресурсної бази банк передусім має визначити систему цілей: прибутковись, дотримання вимог регулюючих органів, ліквідність, мінімізація витрат, орієнтація на адаптацію, обсяги і ринок. На рис. 1.1 показано схему ресурсної бази українських банків.

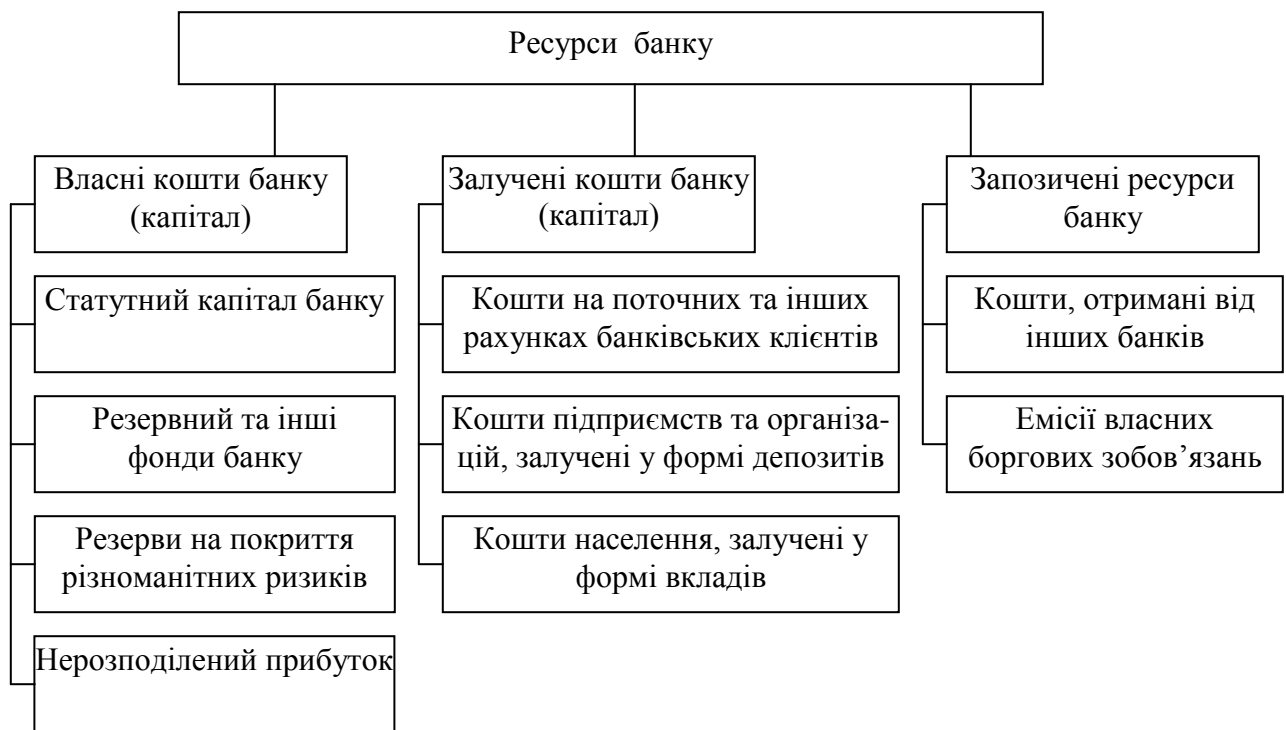

Рис. 1.1. Класифікація ресурсів банку залежно від джерел їх утворення

Власний капітал банку займає невелику питому вагу у сукупному капіталі. У порівнянні з підприємствами інших сфер діяльності власний капітал банку займає незначну питому вагу у сукупному капіталі, приблизно 8 - 10%, тоді як у промислових підприємствах 40 - 60%, до того ж він має інше призначення в банках, аніж в інших сферах підприємництва. Якщо в останніх це – забезпечення платоспроможності і виконання більшості оперативних функцій підприємств та організацій, то власний капітал банку слугує перш за все для страхування інтересів вкладників і меншою мірою – для фінансового

забезпечення своєї оперативної діяльності. Розмір власного капіталу є важливим фактором забезпечення надійності функціонування банку і має перебувати під контролем органів, що регулюють діяльність банків.[6]

Банк користується, в основному чужими грошима, а власні кошти служать передусім для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, а також для покриття можливих збитків від банківської діяльності. Досить відчутна роль власного капіталу як джерела забезпечення оперативної діяльності банку на перших порах після його утворення. Походження терміну “капітал” (від фр., англ. capital, лат. captalis головний) означає багатство (цінні папери, грошові кошти, майно), які використовуються для власного самозбільшення. Виходячи із цього можна запропонувати такі визначення капіталу банку: це сукупність внесених власниками учасниками капіталу власних коштів, які зростають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових вливань з боку учасників [21].

Призначення банківського капіталу виражається в його функціях, до яких відносяться:

1. Захисна: власний капітал служить насамперед, як уже зазначалося, для страхування інтересів вкладників і кредиторів банку, а також для покриття поточних збитків від банківської діяльності.

2. Забезпечення оперативної діяльності: є другорядною для власного капіталу банку. Ця функція відчутна на перших кроках діяльності банку, коли за рахунок власного капіталу формується його інфраструктура і розгортається діяльність (фінансується придбання комп'ютерної та оргтехніки, будівництво (оренда) офісів тощо).

3. Регулююча: через фіксацію розміру власного капіталу регулюючі органи впливають на діяльність банку в цілому [8,11].

Багатофункціональне призначення власного капіталу робить його неоднорідним за своїм складом. Джерелами формування капіталу банку можуть бути:

1. Статутний капітал банку, який, у свою чергу, формується з акціонерного або приватного капіталу під час організації нового банку шляхом акумулювання внесків засновників чи випуску і реалізації акцій. Статутний фонд банку формується лише за рахунок власних коштів акціонерів. Забороняється формування статутного капіталу за рахунок бюджетних коштів, коштів, отриманих у кредит і під заставу.

Емісія акцій як форма створення і поповнення статутного фонду банку регулюється законами України «Про господарські товариства», «Про цінні папери і фондовий ринок» [2,3]. Перший випуск акцій банку має повністю складатися з простих акцій. Реєстрація і реалізація банком-емітентом першого випуску акцій звільняється від оподаткування на операції з цінними паперами.

2. Резервний фонд банку. Це грошові ресурси, що резервуються банком для забезпечення непередбачених витрат, покриття збитків від банківської діяльності, а також виплати дивідендів по привілейованих акціях, якщо недостатньо прибутку. Наявність коштів в ньому забезпечує стійкість банку, зменшує вірогідність його банкрутства. Розмір резервного фонду та щорічних внесків до нього встановлюється зборами акціонерів і фіксується в установчих документах, але він не може бути меншим 25% регулятивного капіталу (але не менше 25% статутного фонду), а розмір відрахувань - меншим 5% чистого прибутку. НБУ може вимагати від банків збільшення розміру резервного фонду та відрахувань до нього у встановлених законом випадках.

Коли резервний фонд досягає встановленої величини, то відрахування до нього припиняються. У випадку використання коштів з резервного фонду відрахування від чистого прибутку на його формування відновлюються.

3. Спеціальні фонди , які призначені для виробничого та соціального розвитку банку. Порядок формування і використання цих коштів визначається статутними документами банку. Формуються ці фонди за рахунок чистого прибутку [21].

Елементом резервного капіталу є загальні резерви, призначені для покриття можливих збитків за операціями банку. Їх відмінність від резервного фонду полягає в тому, що вони мають більш конкретне призначення (наприклад, створюються для зниження негативних наслідків у зв'язку з неповерненням кредитів, виникненням збитків від операцій з валютою та цінними паперами, що знаходяться у розпорядженні банку). Загальні резерви створюються з чистого прибутку, що залишається у банку після сплати податків.

4. Нерозподілений прибуток – джерело внутрішнього походження. За своїм змістом він є резервом банку, який залишається після розподілу чистого прибутку на сплату податку, формування резерву та виплату дивідендів власникам і призначається на капіталізацію, тобто на розширення банківського бізнесу.

Оскільки розмір усіх відрахувань (крім дивідендів) завчасно визначено, то залишок нерозподіленого прибутку за минулий рік залежить головним чином від розміру дивідендів, які повинні сплачуватися акціонерам.

Розмір власного капіталу банку залежить від таких факторів:

- рівня мінімальних вимог НБУ до статутного фонду (це мінімальний розмір статутного фонду, який банк повинен мати сплаченим);
- специфіки клієнтури. За значної кількості невеликих вкладників власного капіталу потрібно буде менше ніж за наявності великих вкладників;
- характеру активних операцій. Наявність значного обсягу ризикованих операцій потребує відносно більшого розміру власного капіталу.

Українська методика визначення капіталу банку і розрахунку його достатності впливає з рекомендацій Базельського комітету [6]. Згідно з ними капітал банку поділяють на основний (капітал I рівня) та додатковий (капітал II рівня). Склад основного та додаткового капіталу визначається НБУ. При розрахунках розмір додаткового капіталу не повинен перевищувати розмір основного капіталу, як це визначено міжнародними стандартами.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III у останній редакції від 8.03.2011 року та інструкція НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 26.10.2001 № 841/6032 у редакції від 23.01.2011 року, визначають: мінімальний розмір статутного капіталу, який не повинен бути меншим 75 млн. грн. [1,6]; норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (норматив H1), який обчислюється як сума основного та додаткового капіталу за вирахуванням відвернень. Інструкцією встановлено, що даний норматив повинен становити не менше 120 млн. грн.; норматив адекватності регулятивного капіталу (норматив H2), що розраховується як відношення регулятивного капіталу банку до активів, зважених на відповідний коефіцієнт ризику, залежно від групи, до якої віднесено актив. Для банків, що розпочинають операційну діяльність, цей норматив має становити: протягом перших 12 місяців діяльності – не менше 15%; протягом наступних 12 місяців – не менше 12%; надалі – не менше 10%; співвідношення регулятивного капіталу та сукупних активів (норматив H3). За вимогами НБУ, значення даного коефіцієнту має бути не меншим 9% [1,6].

Переважаюча частина ресурсів банку формується за рахунок залученого капіталу, а не власного.

Залучений капітал включає:

- кошти на депозитних рахунках банківських клієнтів, тобто кошти мобілізовані на вклади/депозити.

Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовують різні види банківських рахунків. Проте, практично усі клієнтські рахунки відносяться до депозитних. Депозитним може бути будь-який відкритий клієнту у банку рахунок, на якому зберігаються його кошти.

Депозит (вклад) – це грошові кошти, які внесені у банк клієнтами, зберігаються на їх рахунках і використовуються згідно з укладеною угодою та банківським законодавством.

Постановою Національного банку України № 516 «Про порядок здійснення банками вкладних (депозитних) операцій з юридичними та фізичними особами» від 03.12.2003 року депозит визначається як грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [5, с. 4].

Депозити класифікуються за різними ознаками, зокрема за такими : за категоріями вкладників та за строками використання коштів.

За категоріями вкладників депозити поділяються на:

- депозити суб'єктів господарської діяльності;
- депозити фізичних осіб;
- депозити банків.

За строками використання коштів депозити поділяються на:

- депозити на вимогу;
- строкові депозити.

Депозити на вимогу – це кошти, що залучені на депозит без визначеного строку погашення та поповнюються і використовуються власниками залежно

від потреби в цих коштах. Депозити на вимогу розміщуються у банку на поточних, кореспондентських та бюджетних рахунках клієнтів і використовуються ними для здійснення поточних розрахунків.

Депозити на вимогу є нестабільними: у будь-який час кошти з цих рахунків за вимогою клієнтів можуть бути вилучені шляхом видачі готівки, виконання платіжних доручень, сплати чеків або векселів. Разом з тим, клієнти банку не в повній мірі використовують кошти на депозитних рахунках, в результаті чого на них постійно є стабільний залишок коштів, який банки використовують для здійснення активних операцій. Оскільки відсоток за кредитами набагато перевищує розмір плати за депозитами на вимогу, то банк при цьому одержує суттєвий дохід. У цьому сенсі стає зрозумілим, чому банки одним із пріоритетних завдань розглядають роботу, спрямовану на максимальне залучення фінансово стійких та ресурсномістких клієнтів.

За користування залишками коштів на клієнтських рахунках банки нараховують відсотки за низькими ставками або зовсім не сплачують відсотки. В свою чергу, для покриття операційних витрат, пов'язаних з веденням поточних рахунків банк стягує з клієнта комісійну винагороду. Наприклад, за відкриття поточного рахунка, за перерахування коштів клієнтів засобами електронної пошти, за оформлення та видачу чекових книжок та бланків векселів, за прийом і перелік готівки для зарахування на рахунок клієнта, за видачу готівки клієнтам, за відправку запитів на прохання клієнтів електронною поштою, за оформлення документів і переказ коштів в інші банки при закритті рахунку тощо.

Строкові депозити – це кошти, що зберігаються на окремих депозитних рахунках у банку протягом строку, який визначається у депозитній угоді. Такі строкові депозити відкриваються усім клієнтам банку: суб'єктам господарської діяльності, центральним і місцевим органам влади, бюджетним установам, банкам і приватним особам.

Строкові депозити мають такі особливості:

- чітко встановлений строк зберігання;
- оформляються депозитною угодою;
- не використовуються для здійснення поточних платежів;
- при достроковому вилученні депозиту банк застосовує штрафні санкції у вигляді пониження розміру % ставки.

За строковими депозитами сплачується високий депозитний процент, рівень якого залежить від терміну вкладу, виду внеску, облікової ставки НБУ, загальної динаміки ставок грошового ринку та інших факторів. Визначальним при встановленні величини відсоткової ставки за строковими депозитами є термін, на який розміщені кошти: чим триваліший термін, тим вища процентна ставка. На величину відсоткової ставки впливає і частота виплати доходу: чим рідше здійснюються виплати, тим вищий рівень процентної ставки.

Однієї із форм строкових депозитів окремі економісти вважають сертифікати, які бувають депозитними (ощадними) . Однак, зараз згідно із Законом України „Про цінні папери та фондовий ринок”[3], ощадні сертифікати віднесені до боргових цінних паперів. Ощадні сертифікати можуть класифікуватись і за такими ознаками:

- спосіб випуску (у разовому порядку і серіями);
- спосіб оформлення (іменні і на пред’явника);
- термін обертання (строкові і на вимогу);

умови сплати процентів (авансом, з регулярною сплатою відсотків по закінченні розрахункового періоду та з виплатою відсотків в день погашення сертифіката).

Ощадний (депозитний) сертифікат - цінний папір, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання із закінченням встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

Ощадні (депозитні) сертифікати розміщуються на певний строк (під відсотки, передбачені умовами їх розміщення). Ощадні (депозитні) сертифікати можуть бути іменними або на пред'явника. Іменні ощадні (депозитні) сертифікати розміщуються у бездокументарній формі, а на пред'явника - у документарній. В ощадному (депозитному) сертифікаті у документарній формі зазначаються вид цінного паперу, найменування і місцезнаходження банку, що випустив сертифікат, серія і номер сертифіката, дата випуску, сума депозиту, процентна ставка, строк отримання вкладу, підпис керівника банку або іншої уповноваженої особи, засвідчений печаткою банку. Відступлення ощадного (депозитного) сертифіката здійснюється шляхом укладення договору між особою, що відступає права за сертифікатом, та особою, що набуває ці права. Доход за ощадними (депозитними) сертифікатами виплачується під час пред'явлення їх для оплати в банк, що розмістив ці сертифікати. У разі дострокового пред'явлення ощадного (депозитного) сертифіката до оплати банк виплачує суму вкладу та відсотки (закладами на вимогу), якщо умовами випуску сертифіката не передбачено інший розмір відсотків. Він може використовуватись його власником як платіжний засіб і мати обіг на фондовому ринку. Депозитний сертифікат має істотну перевагу над строковим депозитом. Завдяки вторинному ринку цінних паперів сертифікат може бути достроково проданий власником іншій особі з отриманням певного доходу за час зберігання і без зміни при цьому обсягу ресурсів банку. В той же час дострокове вилучення власником строкового депозиту означає для нього втрату доходу, а для банку – втрату частини ресурсів.

Оформлення депозиту у банку супроводжується видачою ощадної книжки, у якій відбиваються усі операції по рахунку. Зняття грошей з ощадного рахунку здійснюється за попереднім повідомленням власника внеску. По ощадних вкладах банки нараховують відсотки. Ощадні вклади можуть не мати чітко встановленого строку зберігання. Отже, ощадні вклади передбачають

тривале осідання на рахунках стабільних залишків коштів, що використовується банками для розширення активних операцій.

Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність»[1] на підставі банківської ліцензії банки мають право здійснювати такі банківські операції:

- 1) приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;
- 2) відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;
- 3) розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банк, крім перерахованих вище, має право здійснювати такі операції та угоди:

- 1) операції з валютними цінностями;
- 2) емісію власних цінних паперів;
- 3) організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- 4) здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг);
- 5) надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- 6) придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг);
- 7) лізинг;
- 8) послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- 9) випуск, купівлю, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів;

10) випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;

11) надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Пасивні операції спрямовані на залучення коштів.

Активні операції спрямовані на використання ресурсів банку (надання позичок). Позички надаються без будь-якого забезпечення, якщо банк вважає позичальника надійним клієнтом, і під заставу. Залежно від характеру застави позички поділяються на вексельні (банк надає позичку особі, яка має вексель від свого боржника і бажає отримати кошти раніше, ніж зазначено у векселі); товарні (надаються під заставу товарів, які вже перебувають в обігу, але ще не реалізовані); фондові (надаються під заставу цінних паперів - акцій та облігацій).

Комісійні операції - це посередницька діяльність; обслуговування платежів клієнтів, отримання грошей за борговими зобов'язаннями (векселями, чеками), за дорученням своїх клієнтів, зберігання цінних паперів тощо. Перелік операцій комерційних банків встановлена статтею 47 Закону України „Про банки та банківську діяльність” [1].

1.2. Ресурсний потенціал банку. Основні принципи побудови механізму управління ресурсним потенціалом банків

Потенціал – у широкому значенні – засоби, запаси, джерела, які є у наявності і які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення мети, здійснення плану, вирішення завдання; можливості окремої особи, суспільства, держави у певній області. [38, с.136]

Потенціал – це можливості, сили, запаси та засоби, які можуть бути використані, або рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для будь-чого [45,с.7].

Визначення поняття «ресурсний потенціал банку» наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «ресурсний потенціал банку» за різними вченими

Автори	Визначення
Алимов О. М. [38, с.139]	Сукупність ресурсів, резервів і можливостей банку, формування, нарощення та раціональне освоєння якого забезпечує збалансоване функціонування та стійкий розвиток фінансової системи банку в ресурсних обмеженнях при постійному нарощенні загроз фінансовій безпеці держави.
Васюренко Л. В. [18, с. 62]	Сукупність усіх фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні, і коштів, які можуть бути потенційно залучені банком у результаті проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності або прирощені чи втрачені в разі проведення активних операцій
Барилюк І. В. [14, с. 207]	Сукупність усіх видів ресурсів, які здійснюють вплив на діяльність окремого банку – фінансові, матеріальні, трудові, технічні, організаційні, інформаційні, просторові
Єпіфанова А. О., Маслак Н. Г. та Сало І. В. [26]	Це сукупність власних, залучених та позикових коштів банку, що перебувають у безпосередньому його розпорядженні і використовуються на його розсуд для здійснення банківської діяльності
О. Заруба [27, с. 39]	Це потенційні можливості банку формувати свої ресурси
Вожжов А. П. [22]	Це максимум ресурсів, які банк може залучити на фінансовому ринку
Коваленко В. В. [31, с. 74]	Власні кошти і кошти, залучені банком у результаті здійснення інших пасивно й активно-пасивних операцій банків
Федосік І. М. [20, с. 278=49]	Сукупність усіх фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні, і коштів, які можуть

бути потенційно залучені банком у результаті проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності або припрощені в разі проведення активних операцій
--

Основними принципами побудови оптимального механізму управління ресурсним потенціалом банків, які дозволять раціонально здійснювати фінансові потоки є:

- 1) узгодженість у строках;
- 2) збалансованість за сумами та масштабом здійснюваних операцій;
- 3) відповідність за ціновим критерієм залучених та розміщених ресурсів;
- 4) адаптивність за критерієм ризиковості.

Управління формуванням ресурсної бази потребує постійного вдосконалення з врахуванням існуючих умов сьогодення. Для його вдосконалення в посткризовий період, на нашу думку, можна використовувати наступні кроки [52, с. 122]:

- 1) Прискорене нарощування величини власного капіталу, необхідного для підвищення довіри до банку, посилення відповідальності власників банку за стан його управління, створення захисту від ризиків і забезпечення стабільності банків.
- 2) Забезпечення довіри з боку клієнтів до банківської установи через інформованість їх про діяльність банку та послуги, комунікації з громадськістю, роз'яснення ситуації та подій.
- 3) Зниження затрат на формування ресурсної бази банку шляхом поступового зменшення депозитної ставки процента, вдосконалення організаційної структури банку, вдосконалення наукової організації праці, підвищення продуктивності праці, скорочення накладних витрат, вдосконалення ціноутворення та ін.. Прибуток банку формується як активами (доходами), так і пасивам (витратами). Зниження витрат банку завдяки управлінню пасивами так

само допомагає досягти цільового рівня прибутковості, як і надходження від активних операцій. При цьому ціна кожної операції чи послуги має перекривати витрати банку з її надання.

4) Проведення виваженої кредитної політики, збалансованої за темпами і строками з формуванням ресурсної бази; зниження частки проблемних кредитів. 5) Вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб. Як свідчить досвід існування систем гарантування вкладів у зарубіжних країнах, найбільш ефективними є змішані моделі, в яких мінімальне обов'язкове гарантування депозитів (аналог українського Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) доповнюється системою ринкового страхування на основі залучення страхового капіталу [4]. В Україні найбільш доцільно впровадити обов'язковий додатковий страховий захист для довгострокових депозитів населення, розміщених у банках на тривалий термін від 2-х років та на суму понад 200 тис. грн, при цьому диференційований страховий тариф сплачуватиме сам банк. Це не призведе до зростання витрат вкладників і стимулюватиме їх до розміщення крупних сум саме на довгострокових депозитних рахунках банків України. А гарантуванням вкладів населенню на суму до 200 тис. грн, як і раніше, займатиметься ФГВФО (стягуючи з банків 0,5 та 0,8% від суми залучених гривневих та валютних депозитів відповідно). Це сприятиме залученню до банківської системи значних за обсягом довгострокових джерел формування ресурсного потенціалу банків, які мають стати потужним каталізатором інвестиційного стимулювання вітчизняної економіки.

6) Використання інноваційних форм залучення фінансування банківської діяльності. Однією з найперспективніших форм фінансування є сек'юритизація фінансових активів банку, кредитів зокрема. Сек'юритизація активів дає можливість банкам не лише покращити структуру активів, а й отримати додаткове джерело фінансування та повністю або частково передати інвесторам

ризика за сек'юритизованими активами. Зважаючи не те, що для ефективного проведення сек'юритизації необхідні активи, які генерують стабільний грошовий потік у довгостроковій перспективі, то найбільш прийнятними для сек'юритизації є іпотечні кредити. Сек'юритизація іпотечних активів – це інноваційна форма рефінансування іпотечних кредитів, яка забезпечує нові способи управління балансом, ліквідністю банку, розподілення його ризиків між учасниками угоди шляхом емісії цінних паперів з іпотечним покриттям. [44, с. 9] Варто зазначити, що сек'юритизація іпотечних активів в

1.3. Нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків

З прийняттям у 1996 р. Конституції України банківське функціонування формується на нових конституційних засадах, які підтверджують наявність як власного предмета, так і методу правового регулювання, оскільки грошовокредитні відносини потребують комплексного правового визначення і закріплення їх нормами права. Зміст правового регулювання та його вплив на суспільні відносини у банківській сфері зумовлюються економічними чинниками. Від успішного проведення науково обґрунтованих реформ залежить рівень добробуту народу.

Банківська система, стимулюючи перехід до ринкових відносин усіх господарюючих суб'єктів та активно заощаджуючи їх кошти та кошти громадян, здійснюючи розрахунки і платежі, сприяє реформування економіки України. Створення банківських установ і формування банківського капіталу зумовили необхідність прийняття Закону України “Про банки і банківську діяльність”[1], Закону України “Про акціонерні товариства”, Закону України “Про Національний банк України”[2], Декрету Кабінету Міністрів України “ Про систему валютного регулювання і валютного контролю”, Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”. Застосування державного регулювання

банківської діяльності пояснюється потребою ввести у ці відносини правовий порядок, який передбачав закріплення правового статусу Національного банку України, його відносин з Кабінетом Міністрів України, комерційними банками та іншими кредитними установами, порядок їх утворення та здійснення ними банківських та небанківських угод, різноманітних банківських операцій, зокрема кредитних операцій та операцій з цінними паперами тощо.

Банківське законодавство - це сукупність законодавчих актів, які є формою вираження правових норм, спрямованих на регулювання повноважень, обов'язків та відповідальності сторін у правовідносинах за участю банку.

З метою забезпечення економічних умов стійкого функціонування національної банківської системи, захисту інтересів вкладників та кредиторів комерційних банків та відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» Розділу III Глави 6 Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків такі обов'язкові економічні нормативи та формування резервних фондів. Розглянемо, які нормативи встановлено для обов'язкового дотримання комерційними банками:

а) норматив регулятивного капіталу комерційного банку (НІ).

Регулятивний капітал є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банків. Банки з метою визначення реального розміру регулятивного капіталу з урахуванням ризиків у своїй діяльності зобов'язані постійно:

- оцінювати якість усіх своїх активів і позабалансових зобов'язань;
- здійснювати відповідні коригування їх вартості шляхом формування резервів для покриття очікуваних (можливих) збитків за зобов'язаннями контрагентів.

Банки формують резерви за такими активними операціями:

- кредитними операціями;

- операціями з цінними паперами;
- дебіторською заборгованістю;
- простроченими понад 30 днів та сумнівними до отримання нарахованими доходами за активними операціями;
- коштами, розміщеними на кореспондентських рахунках у банках (резидентах і нерезидентах), які визнані банкрутами або ліквідовуються за рішенням уповноважених органів, або які зареєстровані в офшорних зонах.

Регулятивний капітал банку складається з основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу.

Основний капітал вважається більш незмінним, який не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки, а додатковий капітал має менш постійний характер та його розмір піддається змінам.

б) норматив адекватності (платоспроможності) регулятивного капіталу (H2). Норматив відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що випливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника адекватності регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її приймають на себе власники банку, та навпаки: чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори і вкладники банку.

Норматив адекватності регулятивного капіталу встановлюється для запобігання надмірному перекладанню банком кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на вкладників банку. Значення показника адекватності регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями.

в) норматив адекватності основного капіталу (Н3).

Норматив встановлюється з метою визначення спроможності банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних збитків, яких може зазнати банк у процесі своєї діяльності залежно від розміру різноманітних ризиків. Норматив адекватності основного капіталу банку розраховується як співвідношення основного капіталу до загальних активів банку, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями банків [50]. Для розрахунку нормативу адекватності основного капіталу загальний розмір основного капіталу зменшується на суму:

- 1) недосформованих резервів під можливі збитки за активними операціями банків;
- 2) нематеріальних активів за мінусом суми зносу;
- 3) капітальних вкладень у нематеріальні активи;
- 4) збитків минулих років і збитків минулих років, що очікують затвердження;
- 5) збитків поточного року.

г) норматив миттєвої ліквідності (Н4).

Норматив встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі та на кореспондентських рахунках). Норматив миттєвої ліквідності визначається як співвідношення суми коштів у касі та на кореспондентських рахунках до зобов'язань банку, що обліковуються за поточними рахунками. Нормативне значення Н4 має бути не менше ніж 20%.

д) норматив поточної ліквідності (Н5).

Норматив встановлюється для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку. Для розрахунку нормативу поточної ліквідності враховуються вимоги і зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до 30 днів (включно). Норматив поточної ліквідності визначається як

співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності до зобов'язань банку з відповідними строками виконання.

е) коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку (Н6).

Цей показник дає змогу оцінити частку високоліквідної частини активів, чим він більший — тим більший запас ліквідності банку, але, з іншого боку, високоліквідні активи майже не приносять доходу, тому підтримання високого значення коефіцієнту неодмінно позначається на прибутковості банку. Доцільним є підтримання цього показника на рівні 20- 25%.

є) норматив максимального розміру кредитного ризику на одного позичальника (Н7).

Норматив встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань [50]. Показник розміру кредитного ризику на одного позичальника визначається як співвідношення суми всіх зобов'язань цього контрагента (за мінусом фактично сформованих резервів) та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента, до капіталу банку.

ж) норматив великих кредитних ризиків (Н8).

Норматив встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом. Кредитний ризик вважається великим, якщо сума всіх зобов'язань контрагента і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком щодо цього позичальника становить 10% і більше регулятивного капіталу банку. Тобто, якщо значення нормативу Н7 становить 0,1, то такий кредитний ризик вважається великим. Рішення про надання великого кредиту приймається згідно з відповідним висновком кредитного комітету (комісії) банку, затвердженим його правлінням (радою).

Норматив великих кредитних ризиків визначається як співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків до регулятивного капіталу банку. Якщо

норматив великих кредитних ризиків перевищує 8-кратний розмір регулятивного капіталу, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) автоматично підвищуються:

- якщо перевищення становить не більше ніж 50%, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) подвоюються,
- якщо перевищення більше ніж 50%, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) потроюються.

з) норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9).

Норматив встановлюється для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Цей вплив зумовлює те, що банк проводить операції з інсайдерами на умовах, не вигідних для банку, що призводить до значних проблем, оскільки в таких випадках визначення платоспроможності контрагента не завжди здійснюється достатньо об'єктивно [50]. Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру, визначається як співвідношення суми всіх зобов'язань цього інсайдера перед банком (за мінусом фактично сформованих резервів) і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього інсайдера, та капіталу банку.

Інсайдер - фізична чи юридична особа, яка здатна здійснювати прямий або непрямий вплив на діяльність банку. До інсайдерів фізичних осіб належать:

- власники істотної участі;
- управлінський персонал банку: (перші керівники банку; головний бухгалтер та його заступники; керівники структурних підрозділів банку; члени кредитного комітету; керівники філій; головні бухгалтери філій; працівники внутрішнього аудиту; члени ревізійної комісії);

- контролери: (особи, які здійснюють зовнішній аудит банку; особа, яка є керівником державних органів, здійснюючих контроль за діяльністю банків; керівники та контролери споріднених осіб; асоційовані особи: рідні брати та сестри, батьки, чоловік, дружина або повнолітні діти акціонерів банку, які є власниками істотної участі банку).

До інсайдерів юридичних осіб належать:

- власники істотної участі ;
- афілійовані особи: (установа, що має істотну участь у банку; установа, в якій банк є власником істотної участі);
- споріднені особи: (установа, у якій власником істотної участі є особа, яка водночас є власником істотної участі в банку; установа, керівники якої є одночасно керівниками банку);
- асоційована особа - юридична особа, в якій керівником є батьки, брати й сестри, дружина, чоловік або діти керівників банку, а також установ - акціонерів банку, які є власниками істотної участі у банку.

і) норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10).

Норматив встановлюється для обмеження сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдерів. Надмірний обсяг сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдерів призводить до концентрації ризиків і загрожує збереженню регулятивного капіталу банку.

Норматив визначається як співвідношення сукупної заборгованості зобов'язань усіх інсайдерів перед банком (за мінусом фактично сформованих резервів) і 100% суми позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо всіх інсайдерів, та капіталу банку.

к) норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11).

Норматив встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи. Норматив визначається як співвідношення розміру коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою, до статутного капіталу банку. Нормативне значення показника не повинно перевищувати 15%.

л) норматив загальної суми інвестування (Н12).

Норматив встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного зі здійсненням банком інвестиційної діяльності. Норматив визначається як співвідношення суми коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи, до статутного капіталу банку. Нормативне значення показника не повинно перевищувати 60% [50]. Також встановлюються норми обов'язкових резервів за активними та пасивними операціями комерційних банків. Національний банк встановлює банкам та іншим фінансово-кредитним установам нормативи обов'язкового резервування коштів. При цьому:

- розмір обов'язкових резервів встановлюється єдиним для банків та фінансово-кредитних установ у процентному відношенні до загальної суми залучених банком коштів у національній та іноземній валюті;
- для різних видів зобов'язань можуть встановлюватися різні норми обов'язкових резервів;
- рішення про підвищення норм резерву набирає чинності не раніше, ніж через 10 днів після його опублікування.

Для посилення контрольних функцій Національного банку України під час нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їхньої фінансової надійності, захисту інтересів їхніх вкладників та акціонерів тощо необхідно розширювати перелік економічних нормативів, які регулюють діяльність комерційних банків.

Отже, як зазначалось вище, нормативно-правовою базою для регулювання ресурсної бази комерційних банків є : Закон України “Про банки і банківську діяльність”[1]; Закон України “Про Національний банк України”[2]; Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, Декрети Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю”; Положення, інструкції та постанови НБУ та інших законодавчих органів, що регулюють діяльність банківського сектору економіки відповідно до законів України (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Нормативні акти, щодо регулювання ресурсної бази комерційних банків

Назва, № і дата прийняття	Короткий зміст
1	2
Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 7.12.2000р.	Цей Закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків. Метою цього Закону є правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків в Україні і створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника.
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №29, від 16.04.1991р.	У законі наведені загальні положення, визначені терміни, принципи зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкти та види діяльності. Визначено хто має право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Вказані основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Закон України «Про Національний банк України» №679, від 20.05.1999р.	У законі вказані загальні положення , порядок формування та повноваження ради національного банку. Описані організаційні основи та структура НБУ. Вказано про взаємовідносини з президентом України, Верховною Радою та кабінетом міністрів України. Описано як проводиться операції національного банку, банківське регулювання та банківський нагляд.
Закон України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 17, від 25.11.1993р.	Цей Закон установлює режим здійснення валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ України в регулюванні валютних операцій, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

<p>Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» №10, від 28.08.2001р.</p>	<p>Інструкція "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків" вводиться для посилення контрольних функцій Національного банку України у ході нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їх фінансової надійності, захисту інтересів їх вкладників та акціонерів. Інструкція "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків" розроблена на підставі Закону України "Про банки і банківську діяльність", згідно з чинним законодавством України, нормативними актами НБУ</p>
---	--

1.4.Методичні засади формування депозитного портфелю банків

Існує пряма залежність між заощадженнями, споживанням і депозитною політикою. Кожен комерційний банк включає в механізм банківського менеджменту необхідність розробки і реалізації депозитної політики. Депозитна політика комерційного банку виступає складовою банківського менеджменту, це комплекс заходів по формуванню депозитного портфелю, а також різноманітні форми та методи щодо реалізації конкурентних позицій на ринку депозитних послуг з метою забезпечення необхідних обсягів депозитних ресурсів .

Серед наукових досліджень депозитної політики та формування оптимального депозитного портфелю комерційних банків слід зазначити роботи А. Белоглазової, В. Вікулова, А. Вожжова, Н. Волкової, В. Гейєця, О. Дзюблюка, З. Канценеленбаума, С. Козьменка, П. Конюховського, В. Корнєєва, А. Кононенко та інші.

Управління залученням оптимального обсягу тимчасово – вільних коштів населення та суб'єктів підприємницької діяльності в даний час є одним з найважливіших і актуальних напрямів розвитку пасивних операцій в цілому, так як це дозволяє збільшити прибуток банку, збільшити обсяги наданих послуг і як наслідок значно підвищити престиж банку. При цьому необхідно враховувати співвідношення між витратами на залучення коштів і доходами, які можна отримати від вкладення цих коштів у позики або цінні папери. Таким чином,

взаємозв'язок між управлінням активними і пасивними операціями має вирішальне значення для прибутковості комерційного банку.

В умовах фінансової нестабільності однією з найважливіших завдань банківської діяльності є оптимізація ресурсної бази, що визначає масштаби розвитку комерційного банку і збільшення обсягу прибутку. Одночасно структура і якість активів обумовлюють структуру пасивів і різноманітність депозитних інструментів. Функції управління пасивами та активами тісно взаємопов'язані між собою і роблять рівнозначне вплив на рівень ліквідності і рентабельності банку.

Оптимізація структури пасивів може проводитися за наступними напрямками [24, с. 3-4]:

- встановлення відповідності структурі активів;
- здешевлення ресурсної бази.

Основу ресурсної бази банку становлять залучені кошти, стійкість яких є одним з факторів його ліквідності.

У відносинах комерційного банку з різними групами клієнтів – як з фізичними особами, так і з юридичними – доцільно було б використовувати депозитні рахунки, що мають змішаний режим функціонування. Корисним щодо цього є досвід зарубіжних комерційних банків у застосуванні NOW рахунків [50].

З одного боку, кошти, що зберігаються на таких рахунках, можуть використовуватися для здійснення платежів, а з іншого – вони є своєрідними фінансовими інвестиціями, що приносять їх власникам певні доходи.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків, тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими

внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. У перспективі чітке розмежування різних видів депозитів – до запитання, строкових, ощадних – буде поступово зникати, що підтверджується досвідом комерційних банків розвинених країн, де все більше розширюється сфера застосування змішаних типів рахунків [24, с. 17].

Слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах зростаючої конкуренції на ринку банківських послуг реклама є потужним засобом впливу на досить широку аудиторію, адже банки використовують найрізноманітніші види реклами: теле- і радіо реклама, друкована рекламна продукція, пряма реклама, інтернет-реклама тощо. Рекламна кампанія банку в основному спрямована на потенційних клієнтів, тому важливим є подання інформації про депозитні програми у ненав'язливій формі, підкреслюючи позитивні сторони та вигоди від здійснення депозитних операцій.

Ще одним сучасним та перспективним методом комунікаційної політики банку є мерчандайзинг. Банківський мерчандайзинг – це одна із складових маркетингу та інструментів збутової політики, направлена на збільшення обсягу продажу банківських продуктів. Він являє собою комплекс заходів щодо розробки та реалізації методів із залучення нових клієнтів та просування банківських продуктів і послуг на ринку. Мерчандайзинг у сфері депозитної діяльності вирішує наступні завдання:

- удосконалення асортименту депозитних продуктів у відповідності із потребами та запитамі існуючих та потенційних клієнтів;
- контроль за якістю надання депозитних послуг з точки зору швидкості, зручності, мобільності, можливості надання додаткових супроводжувальних послуг, а також культури обслуговування;
- забезпечення наявності в асортименті продуктів, на які існує попит на ринку та постійне його оновлення відповідно до зростаючих потреб клієнтів;

- проведення аналізу цінової стратегії банків-конкуrentів та надання рекомендацій щодо оптимальної цінової політики на депозитні продукти і послуги;
- планування ефективного розташування точок продажу банківських продуктів (філій, відділень банку), а також раціонального розташування відділів та обладнання для продажу банківських продуктів клієнтам банків.

Основна мета комунікаційної політики в банківській сфері – просунути та збути банківський продукт, використовуючи різні методи, способи та прийоми. Проте усі методи об'єднує те, що в центрі уваги завжди є клієнт банку, і банківська установа повинна орієнтуватися на його потреби, побажання та очікування. Також важливим є паралельне застосування різних методів комунікаційної політики, оскільки це забезпечує найбільш вдале позиціонування депозитних продуктів на ринку та формування позитивного іміджу банку серед існуючих та потенційних клієнтів.

Таким чином, для раціонального залучення коштів клієнтів та їх розміщення в дохідні активи комерційний банк має підходити відповідально до формування депозитного портфелю банку.

З метою оптимізації депозитного портфелю та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах.

Важливо зазначити, що оптимізація ресурсної бази допомагає визначити масштаби розвитку комерційного банку і збільшити обсяг прибутку.

На рівні держави загалом і окремих її органів економічного регулювання інструментами стимулювання заощаджень є:

– політика оплати праці, зокрема встановлення норми мінімальної заробітної плати, рівня оплати праці в бюджетній сфері, обов'язкові нарахування на фонд оплати праці та ін.;

– політика пенсійного та інших форм соціального забезпечення населення;

– регулювання цін і тарифів на товари й послуги, які реалізують населенню державні та недержавні структури, що є природними монополіями: постачання газу, електроенергії, житлово-комунальних послуг, реєстраційних, ліцензійних, нотаріальних та інших послуг;

– оподаткування доходів населення [36].

Політика оплати праці та пенсійного забезпечення – досить могутній інструмент впливу держави на формування заощаджень. Регулювання цін і тарифів органами державного управління в сучасній Україні істотно впливає на формування заощаджень, що дає підстави говорити про нього як про самостійний інструмент стимулювання заощаджень. Проте із розвитком ринкових відносин, вдосконаленням ринкового механізму ціноутворення зменшиться втручання держави в цей механізм та знизиться його роль як інструменту стимулювання заощаджень.

Високоєфективним інструментом регулювання заощаджень з боку держави є механізм оподаткування доходів населення. Його ефективність зумовлена тим, що підвищення рівня оподаткування зменшує схильність населення до заощаджень, а зниження - поліпшує. До того ж при високому рівні задоволення поточних потреб ця залежність майже пропорційна.

Зниження оподаткування населення підвищуватиме схильність до заощаджень населення і створюватиме сприятливі умови для нарощування обсягів заощаджень. Однак не вся сума економії, яку одержують домогосподарства від зниження рівня оподаткування, матеріалізується у вигляді приросту заощаджень. Більшість домогосподарств України має досить низький

рівень споживання, за якого не повністю задовольняються нагальні споживчі потреби. Тому економія від зниження рівня оподаткування значною мірою буде використана на розширення поточного споживання, а норма заощаджень у таких домогосподарствах неістотно зросте, або й взагалі не зросте. Інша річ у домогосподарствах з високим рівнем доходів і повним задоволенням поточних споживчих потреб. Схильність до заощаджень у них може підвищитися навіть більше, ніж знизиться норма оподаткування у – зв'язку з поліпшенням економічної перспективи. Проте низька частка таких домогосподарств у загальній кількості не дасть змоги забезпечити належної пропорційності між зниженням рівня оподаткування доходів і зростанням норми заощаджень усього населення.

Податковий механізм як інструмент стимулювання заощаджень широко використовують у світовій практиці також через регулювання оподаткування доходів, одержаних домогосподарствами від капіталізації заощаджень через розміщення їх у фінансові активи. Цей спосіб використання податкового інструменту стимулювання заощаджень ефективніший, ніж оподаткування загальних доходів, оскільки забезпечує безпосередній вплив на мотивацію заощаджень, передусім на мотив капіталізації доходів.

Світова практика має досвід податкового регулювання доходів від організованих заощаджень, коли оподатковуються всі види цих доходів за однаковою ставкою (доходи від банківських депозитів, процентні доходи від цінних паперів, дивіденди тощо), або за окремими з них оподаткування не встановлюється чи встановлюється за пільговими ставками. Теоретично можливе повне звільнення від оподаткування всіх видів доходів від організованих заощаджень.

Така диференціація оподаткування не тільки посилює загальну мотивацію до заощаджень, а й дає змогу регулювати розміщення їх на різних секторах фінансового ринку та спрямування у різні сфери економіки. Наприклад,

оподаткування процентних доходів від банківських депозитів при звільненні від оподаткування доходів за облігаціями державної позики стимулюватиме розміщення заощаджень населення переважно у державні цінні папери і стримувати розміщення їх у банківські вклади.

Недостатньо виважена диференціація оподаткування доходів від різних фінансових інструментів може негативно вплинути на розвиток всього фінансового ринку чи окремих його секторів. Оподаткування доходів від банківських депозитів, звільняючись від оподаткування інших видів таких доходів та значного рівня інфляції, стимулюватиме населення переміщувати свої заощадження з банківського сектору в страховий, фондовий та інші сектори, чи взагалі в тіньову економіку. В останньому випадку відповідний обсяг заощаджень фінансовий ринок не тільки втратить, а й перестане «давати» податкові надходження до бюджету. Ховаючись від оподаткування в тіньову економіку, заощадження населення можуть перетворитись в могутнє джерело інвестування цього сектору.

Конкретнішою і не менш важливою є роль банків у стимулюванні заощаджень населення. Банки, як провідна ланка в інфраструктурі фінансового ринку мають не просто мобілізувати потрібну їм масу грошових коштів, а створити на ринку такі передумови, які відчутніше стимулюють населення формувати заощадження, як найдовше зберігати їх та доцільно розміщувати в інтересах окремих домогосподарств, окремих банків та суспільства загалом. Створити дієві стимули до заощадження і зберігання грошових коштів населення через обмеження поточного споживання заради певних вигод у майбутньому – одне із найскладніших і найвідповідальніших завдань українських банків: у визначенні концептуальних підходів до організації ощадної справи в країні, в інституалізації ощадного сектору фінансового ринку, у забезпеченні ефективного та надійного використання банківською системою мобілізованих заощаджень, у створенні системи гарантування вкладів населення

в банках, у підтриманні вартості національних грошей (мінімізації інфляції та стабілізації валютного курсу), чільне місце посідає центральний банк.

Стан довіри населення до українських банків низький. Це істотно знижує заінтересованість розміщувати кошти на вклади.

Висока ризиковість банківської діяльності в Україні визначає особливу актуальність проблеми захисту заощаджень населення, розміщених у банківській системі. Це проблема має два складники: внутрішній і зовнішній захист.

Внутрішній захист заощаджень населення ґрунтується на забезпеченні стабільності та підвищенні ефективності функціонування банківської системи загалом і кожного конкретного банку зокрема. Він передбачає:

- створення адекватної реальним економічним умовам системи управління ризиками банків;
- забезпечення правового захисту прав та інтересів банків у їх взаємовідносинах з клієнтами й органами державного управління;
- підвищення ефективності банківського нагляду [36].

Щоб банки могли запровадити ефективну систему керування ризиками, потрібно розробити організаційні та методичні засади цієї проблеми, а також забезпечити комплексний підхід до стратегії зростання обсягів заощаджень у банківській системі.

Важливо також переорієнтувати політику банків від одержання короткострокової вигоди до довгострокових стратегій розвитку.

Щоб забезпечити ефективніший захист прав кредиторів-банків щодо повернення своїх коштів (кредитів), потрібно законодавчо посилити відповідальність учасників договірних відносин за невиконання умов договорів. Зокрема спростити процедуру оголошення підприємств-боржників банкрутами, розробити механізм стягнення коштів із боржників, удосконалити механізм реалізації права застави через його переуступку та продаж.

До того ж посилення внутрішнього захисту депозитів пов'язане з прискоренням адміністративної і судової реформ, які на практиці мають забезпечити ефективніший захист прав кредитора.

Важливим елементом цієї системи є банківський нагляд. Одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи банківського нагляду має стати контроль за ефективністю діяльності банків щодо управління ризиками. Для цього потрібно розробити методики та оцінки ризиків у діяльності банків, вимоги до їхніх систем керування ризиками, запровадити оперативний моніторинг і заходи впливу щодо зменшення ризиків, забезпечити формування у банках резервів для покриття можливих втрат за активними операціями.

Отже, поєднавши реальний захист прав кредитора з раціональною організацією системи керування ризиками у банках, можна підвищити захист заощаджень населення у банківській системі.

Зовнішній захист заощаджень населення має на меті створювати спеціальні фонди, які виступають гарантом повернення вкладів у разі банкрутства окремого з банків або кризи банківської системи.

Для успішного розвитку ощадної справи недостатньо, щоб населення мало вільні грошові кошти і було зацікавлене розміщувати їх на вклади в банках. Потрібно також, щоб банки мали достатню заінтересованість у залученні таких коштів.

Робота щодо залучення вкладів населення – це для банків роздрібний бізнес, який за своїм характером дорожчий і більш ризиковий, ніж оптовий бізнес, що пов'язаний з обслуговуванням юридичних осіб. Крім того, що для обслуговування дрібних вкладів потрібні більші видатки коштів, ці вкладники швидше піддаються панічним настроям, оскільки їм менш доступна інформація про фактичні справи у банках, аніж великим вкладникам – юридичним особам. Тому в розвинених країнах банки, що спеціалізуються на ощадних операціях, нерідко одержують певну допомогу від держави, особливо від місцевих органів

влади – податкові та орендні пільги, рекламну підтримку тощо. Одночасно великі багатофункціональні банки, які такої підтримки не мають, часто взагалі не приймають вкладів населення, вважають це не вигідним видом діяльності.

Крім роздрібного характеру операцій із залучення коштів населення на депозити, подорожчанню цих коштів для банків сприяють й інші чинники:

- обов'язкові (регулярні та спеціальні) збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які можуть досягати щороку до 1,0 % суми вкладів населення;

- установлення для вкладів населення вищих норм обов'язкового резервування пасивів банку;

- установлення вищих вимог щодо ліквідності банків, які мають ліцензії на депозитне обслуговування населення [6].

Ці чинники роблять залучення коштів населення на вклади для банків менш вигідним, аніж залучення інших видів коштів.

Україна уже розпочала формувати механізм, який захищатиме інтереси вкладників – через створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. А до формування противаги, яка забезпечуватиме інтереси банків у залученні коштів населення, ми ще не приступили. На сьогодні ресурсна база Фонду гарантування вкладів фізичних осіб формується за рахунок початкових внесків банків у розмірі 1% від статутного капіталу і єдиного для усіх регулярного внеску — двічі на рік по 0,25% від суми вкладів. При недостатності коштів для виплат Фонд також може запровадити спеціальний збір для банків (у розмірі, що не перевищує річний регулярний) або звернутися по кредит до Нацбанку чи уряду.

У міру розширення фінансових можливостей економіки необхідно розглянути питання запровадження гарантій закладами не лише фізичних, а й юридичних осіб.

Крім віддачі і надійності банківських вкладів, важливими у стимулюванні заощаджень населення є такі аспекти банківської діяльності, як зручність і комфортність, які вимагають розширення асортименту депозитних послуг населенню.

Традиційно вклади населення зберігалися на двох видах рахунків:

– поточних, з яких можна здійснювати всі платежі, терміни яких настали і на які можна спрямовувати будь-які надходження грошей його власників. У цьому – головне призначення такого рахунку і його переваги перед всіма іншими рахунками, тому банки не виплачують за ними процентів, або ж виплачують у невеликому розмірі;

– строкових, на яких кошти зберігаються заздалегідь визначений термін і за якими виплачують підвищені проценти. Якраз через такі рахунки переважно забезпечується стимулюючий вплив банків на заощадження населення.

У межах цих двох видів рахунків банкам складно забезпечити достатній рівень зручності та комфортності депозитного обслуговування. Тому світова практика пішла шляхом конструювання додаткових видів вкладних рахунків, які увібрали переваги першого та другого виду традиційних рахунків. Це відкрило широкі можливості для подальшого розвитку депозитної бази банків як неодмінної передумови зміцнення позицій банків на фінансовому ринку.

По-перше, депозитна база залишається найважливішим джерелом прибутку банків, оскільки різниця між процентними ставками за кредитами і депозитами є стабільнішою його частиною порівняно з непроцентними доходами.

По-друге, результати тривалих міжнародних досліджень свідчать, що сама депозитна база має вищу цінність, ніж процентний дохід. Відкриття клієнтові рахунку в банку розширює можливості, щоб надавати йому комплекс інших

послуг. Розширення депозитної бази банки розглядають через систему створення довгострокових стабільних відносин з клієнтами.

По-третє, розширення депозитної бази є важливою умовою забезпечення належної ліквідності банків у період економічного зростання. Водночас повільне зростання депозитної бази може пригальмувати розширення обсягів бізнесу і призвести до кризи у банківському секторі [20].

Нарощування депозитної бази через зростання коштів на вкладах має свою межу і в подальшому може ефективно розвиватися на засадах залучення нових вкладів і вкладників, розширюючи асортимент банківських депозитних послуг. Серед них цільові ощадні вклади, депозитні сертифікати, пенсійні рахунки, карткові рахунки тощо.

У банківській системі України останнім часом розширилася пропозиція цільових ощадних вкладів, зокрема, накопичувальний ощадний, вклади на дітей, шкільний, туристичний, новорічний, різдвяний, відпускний тощо. Водночас, слід зауважити, що банки проводять різну політику щодо термінів зберігання, процентних ставок та умов вилучення строкових вкладів.

Важливим показником успішної банківської діяльності щодо залучення вкладів населення є співвідношення між строковими депозитами і вкладами на вимогу, оптовими і роздрібними депозитами та частка довгострокових депозитів.

На першому етапі становлення банківської системи України переважна частина заощаджень населення була сформована у формі вкладів на вимогу. Така структура вкладів визначалася передусім нерозвиненістю ринку банківських послуг за видами строкових і ощадних вкладів, від'ємними процентними ставками за строковими вкладами, недовірою до банків нового покоління, активними темпами інфляції.

Серйозним недоліком формування депозитної бази банків є відсутність в Україні ринку довгострокових заощаджень. Переважна частина заощаджень в

банківській системі формується на 3-6 місяців, менша – на рік і зовсім незначна – на 1,5-2 і більше років.

Причинами цього є недостатній рівень впевненості населення у надійності банківської системи.

Сучасний клієнт світового приватного банківського сектору все більше як зовнішньо, так і за своєю суттю відрізняється від традиційного уявлення про нього. Розміщення грошей в банку він розглядає, радше, як інвестицію, що здійснює у розрахунку на одержання прибутку, ніж просто зберігання цінностей.

Відповідна категорія клієнтів-підприємців, які хочуть примножити власний капітал, з'являється і в Україні. Це ставить завдання перед банками здійснювати складніші фінансові операції, щоб задовольнити потреби своїх клієнтів, раніше було достатньо продемонструвати рівень сервісу не нижче ніж у конкурентів. У сучасних умовах, щоб утримати і залучити нових клієнтів важливим є комплексний підхід в обслуговуванні, поєднання депозитних послуг з розрахунковими послугами, операціями з цінними паперами, здійснення зовнішньоекономічної діяльності, надання консультативних послуг.

Створення належних умов для формування довгострокових депозитів, які є джерелом започаткування і розвитку довгострокового кредитування, а відповідно забезпечення економічного зростання на тривалу перспективу - нагальне завдання законодавчої і виконавчої влади в Україні.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити є доцільність спрощення режиму функціонування відповідних рахунків, тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. У перспективі чітке

розмежування різних видів депозитів - на вимогу, строкових, ощадних, буде поступово зникати, що підтверджується досвідом банків розвинених країн, де все більше розширюється сфера застосування змішаних типів рахунків [33].

Ефективним методом додаткового залучення банками коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового та касового обслуговування, банки надаватимуть своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення діапазону послуг, зниження їх вартості, покращання якості кредитно-розрахункового та касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку, забезпечуючи йому належний рівень прибутковості при здійсненні активних операцій.

Для удосконалення механізму залучення вкладів фізичних та юридичних осіб необхідно також зосередити увагу на рекламі банківських послуг. Підрозділам маркетингу та реклами, які створені в банках, необхідно поліпшити інформаційні потоки, ефективно надавати інформаційні та консалтингові послуги, що спрямовані на зацікавлення існуючих та потенційних вкладників у депозитних послугах банків.

Висновки до розділу 1

На основі проведених досліджень, аналізу і теоретичного узагальнення існуючих методологічних засад залучення фінансових ресурсів комерційних банків встановлено таке.

1 Як фінансовий інститут, сучасна банківська установа виступає комерційною структурою, головною метою діяльності якої є отримання

прибутку, а тому основні завдання її фінансової діяльності – зростання фінансового потенціалу та забезпечення ефективного його використання. Реалізація на практиці цих завдань може бути досягнута тільки за умови ефективного управління банківськими ресурсами, як складової загального процесу управління діяльністю банком.

2. Стабільність банківської діяльності забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими.

3. В умовах політичної та економічної нестабільності загострюється проблема ефективного розвитку банківського сектору та підтримання його ліквідності, вирішення цієї проблеми пов'язане із умінням банків залучати кошти клієнтів на депозитні вклади, раціонально розпоряджатися ними.

4. Перспективним напрямком удосконалення депозитних операцій є розширення кола депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості по використанню своїх коштів із прийнятним рівнем доходів.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. Оптимізація ресурсної бази допомагає визначати масштаби розвитку комерційного банку і збільшити обсяг прибутку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ І ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Характеристика банку

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» - найбільший за розмірами активів український банк і лідер роздрібного банківського ринку України, зареєстрований 19 березня 1992 року.

Місія: Допомогати економіці розвиватися, бізнесу - зростати, а приватним клієнтам - здійснювати мрії, надаючи фінансові послуги найвищої якості. Слоган: ПриватБанк – беремо і робимо.

Чисті активи ПриватБанку станом на 1 січня 2018 року становили 259 мільярдів гривень (19,3 % від активів усіх банків в Україні). ПриватБанк володіє другою за чисельністю мережею відділень та найбільшою мережею банкоматів і терміналів серед банків України. На початок 2018 року в мережі працювало близько 7,2 тис. банкоматів, 13,3 тис. платіжних терміналів та 141

тис. торговельних POS-терміналів. Національна мережа банківського обслуговування ПриватБанку включає в себе близько 2240 відділень. ПриватБанк є найбільшим емітентом і еквайром платіжних карток в Україні. На початок 2018, банком емітовано понад 30 мільйонів карток, що становить більше половини від усієї кількості випущених українськими банками платіжних карток. Банку належить система грошових переказів «PrivatMoney» та найпопулярніший в Україні інтернет-банкінг і платіжна система «Приват24». Також банк виступає еквасром електронної платіжної системи LiqPay.

18 грудня 2016 року, через проблеми з платоспроможністю, була проведена націоналізація ПриватБанку. Відтоді установа на 100 % перебуває у державній власності. Внаслідок вливання з Державного бюджету України величезних коштів в статутний капітал банку для підтримання його платоспроможності після націоналізації, установа у 2016 році зафіксувала збитки в розмірі 135 мільярдів гривень (61,5 % від розміру усіх її активів на кінець того року) — найбільші за усю історію банківської системи України. В наступному році вливання продовжувалися хоч і в менших масштабах, збитки у 2017 сягнули майже 23 мільярдів гривень.¹

Головний офіс ПриватБанку розташований у м. Дніпро. 24 квітня 2017 року юридична адреса банку була змінена з Дніпра на Київ. Правління та всі служби головного офісу продовжують працювати в Дніпрі.^[1] За класифікацією НБУ, ПриватБанк є одним з трьох системно важливих банків в Україні у 2018 році. Також є одним з трьох державних банків на які поширюється державна гарантія повернення 100 % вкладів фізичних осіб.

Національним банком України АТ КБ «ПриватБанк» видана 29 липня 2009 року банківська ліцензія № 22 на право здійснювати банківські операції, визначені частиною першою та пунктами 5-11 частини другої статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1].

Дозвіл № 22-3 від 21 вересня 2009 року, зареєстрований Національним банком України 19 березня 1992 року за номером 92, дає АТ КБ «ПриватБанк» право на здійснення операцій, визначених пунктами 1-4 частини другої та частиною четвертою статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1], згідно з додатком до цього дозволу.

Перелік операцій, які має право здійснювати АТ КБ «ПриватБанк» (згідно «Додатка до дозволу №22-3 від 21 вересня 2009р.):

1. Операції з валютними цінностями:

- неторговельні операції з валютними цінностями;
- операції з готівкою іноземною валютою та чеками (купівля, продаж, обмін, прийняття на інкасо), що здійснюються в касах і пунктах обміну іноземної валюти банків;
- операцій з готівкою іноземною валютою (купівля, продаж, обмін), що здійснюються в пунктах обміну іноземної валюти, які працюють на підставі укладених банками агентських договорів з юридичними особами - резидентами;
- ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України;
- ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті;
- ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України;
- відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України;
- залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках;
- торгівля іноземною валютою на валютному ринку України (за винятком

валютно-обмінних операцій);

- торгівля іноземною валютою на міжнародних ринках;
- операції з банківськими металами на валютному ринку України;
- операції з банківськими металами на міжнародних ринках;
- інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках;
- інші операції з валютними цінностями на валютному ринку України.

2. Емісія власних цінних паперів.

3. Організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів.

4. Здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг).

5. Здійснення інвестицій у статутні фонди та викуп акції інших юридичних осіб.

6. Здійснення випуску, обігу, погашення (розповсюдження) державної та іншої грошової лотереї.

7. Перевезення валютних цінностей та інкасація коштів.

8. Операції за дорученням клієнтів або від свого імені:

- з інструментами грошового ринку;
- з інструментами, що базуються на обмінних курсах та відсотках;
- з фінансовими ф'ючерсами та опціонами.

9. Довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами.

10. Депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

11. Діяльність з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Банк, поряд з іншими державними банками, займав домінуючу позицію на ринку в 2018 році: сукупна частка державних банків становила 54,7% та 63,4% за чистими активами та депозитами населення відповідно. Одним із основних каталізаторів росту чистих активів банківської системи у 2018 році був приріст високоліквідних активів (+48 млрд. грн).

Кредитний портфель банківської системи виріс на +33 млрд грн: +11 млрд грн приріст кредитного портфелю юридичних осіб, + 22 млрд грн приріст кредитного портфелю фізичних осіб. Приріст кредитного портфелю Банку склав +11,8 млрд грн, що забезпечено розвитком кредитування:

а) юридичних осіб (+3,6 млрд грн) за рахунок розвитку традиційних продуктів (кредитні лінії, овердрафти) та інноваційних (КУБ);

б) фізичних осіб +8,1 млрд грн, що здійснено завдяки розвитку карткових продуктів (карта «універсальна») та розвитку нових продуктів (оплата частинами).

Розвиток банківського сектору у 2018 році супроводжувався також значним зростанням цифрових послуг та електронних каналів продаж:

а) приріст кількості активних карт становив +6 % (із 34,9 млн у 2017 році до 36,9 млн у 2018 році),

б) кількість банкоматів зросла у державних банків на 7% (із 7,2 тис у 2017 році до 7,7 тис у 2018 році);

в) кількість платіжних терміналів зросла із 251,7 до 292,3 тис шт.

Основні пріоритети Банку на найближчу перспективу:

- Подальше нарощування якісного кредитного портфелю, в якому, як і раніше, буде переважати роздрібний сегмент;

- Підтримка оптимального та достатнього рівня ресурсної бази при подальшій політиці зниження вартості (до 5,7%, - 50 в.п.);

- Трансформація внутрішніх бізнес-процесів, які дозволять підвищити ефективність бізнесу та якість обслуговування клієнтів;

- Подальша оптимізація та приведення до належного стану регіональної мережі відділень та банківської інфраструктури;

- Розробка та впровадження якісних та інноваційних продуктів, сервісів [56].

2.2. Аналіз управління фінансовими ресурсами комерційного банку

Управління фінансовими ресурсами банку полягає в управлінні власним капіталом та управлінні його зобов'язаннями.

Головна мета процесу управління власним капіталом банку полягає в залученні та підтримці достатнього обсягу власного капіталу для розширення діяльності й забезпеченні захисту від ризиків. Величина власного капіталу банку визначає обсяги активних операцій банку, розмір депозитної бази, можливості запозичення коштів на фінансових ринках, максимальні розміри наданих кредитів, величину відкритої валютної позиції та інші важливі показники, які істотно впливають на діяльність банку.

Для українських банків актуальними залишаються питання нарощування капітальної бази і для більшості з них мета управління капіталом банку полягає в його поповненні. В управлінні формуванням власного капіталу банку можна виділити три взаємозалежних напрями: управління формуванням його розміру, ціни та структури.

Кількісним критерієм оцінки ефективності управління власним капіталом банку є його прибуток, а якісним показником ефективності цього управління – рентабельність, що залежить від прибутку і величини власних коштів. Формування власного капіталу банку здійснюється засновниками з метою одержання прибутку і відповідно дивідендів. В одержанні прибутку приймають участь як власний так і залучений капітал, тобто сукупний капітал.

Система управління формуванням власного капіталу представляє собою реалізацію своєї головної мети – забезпечення максимізації добробуту (прибутку) власників банку в поточному і перспективному періоді, а основними завданнями є [43]:

- формування достатнього обсягу власного капіталу, що забезпечує необхідні темпи економічного розвитку;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності власного капіталу при передбачуваному рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з формуванням капіталу, при прогнозованому рівні його доходності;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над банком із сторони його засновників;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості банку.

Основними цілями управління власним капіталом банку є:

- визначення та дотримання достатнього розміру власного капіталу;
- відповідність джерел формування власного капіталу стратегії банку;
- управління адекватністю основного та регулятивного капіталів з використанням методики лімітування вкладень в активні операції;
- диверсифікація активних операцій банку;
- винесення пропозицій щодо шляхів збільшення власного капіталу.

Величина власного капіталу банку істотно впливає на рівень надійності та довіри до банку з боку суспільства. Саме тому проблеми об'єктивного оцінювання його величини та методи визначення його достатності залишаються актуальними у банківській практиці.

Порядок формування статутного капіталу залежить від форми організації банку: якщо банк створюється у формі акціонерного товариства відкритого типу, статутний фонд формується шляхом відкритої передплати на акції.

Важливим елементом власного капіталу є резервний капітал, який формується в процесі діяльності банку і призначений для покриття можливих збитків по проведеним ним операціям, а також для виплати ним дивідендів, якщо для цього недостатньо прибутку. Наявність резервного капіталу забезпечує стійкість діяльності банку, зміцнення його матеріальної і фінансової

бази. Це сприяє підвищенню гарантій виконання банком своїх зобов'язань перед кредиторами, зменшує ймовірність банкрутства. Резервний капітал банку створюється в порядку, передбаченому зборами акціонерів; формується за рахунок відрахувань з прибутку, розмір яких визначається вищим органом управління банком, але не менше 5% від суми отриманого прибутку до досягнення ним 25% розміру регулятивного капіталу банку.

Одним із важливих завдань стратегічного фінансового менеджменту банку в процесі формування резервного капіталу є правильне визначення розмірів відрахувань від прибутку. Прискорені відрахування з метою найшвидшого створення резервного фонду можуть знизити розмір виплачуваних по акціях дивідендів, що, у свою чергу, знизить ринкову вартість самих акцій і негативно позначиться на формуванні акціонерного капіталу взагалі. Занадто низькі норми відрахувань від прибутку розтягнуть формування резервного фонду на тривалий термін і можуть негативно вплинути на забезпечення фінансової стійкості банку. Фахівці вважають, що найбільш оптимальним шляхом є змішаний порядок формування резервного фонду, коли протягом декількох років здійснюються підвищені відрахування з прибутку, а потім встановлюються помірні або низькі норми відрахувань до досягнення встановленого розміру цього фонду.

Нерозподілений прибуток є джерелом формування власного капіталу банку внутрішнього походження, що створюється як залишок прибутку після виплати дивідендів, відрахувань до резервного капіталу та в інші фонди банку.

Збільшення власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку вигідніше, ніж новий випуск простих акцій, оскільки відсутні витрати, пов'язані з випуском нових цінних паперів, проте тривале стримування дивідендів може привести до зниження ринкової вартості акцій. Тому банк повинен постійно прагнути до збереження балансу між виплатою достатніх

дивідендів акціонерам (щоб мати їхню підтримку) і реінвестуванням доходів (щоб розвиватися і підтримувати ціну акцій на досить високому рівні).

Залучені кошти є найбільш ваговою частиною фінансових ресурсів банку, яка в кілька разів перевищує його власні кошти. Частка залучених коштів у різних банках коливається від 75 % і вище. Фактично залучені кошти - це основне джерело формування ресурсів комерційного банку, які спрямовуються на проведення активних операцій. З розвитком ринкових відносин структура залучених ресурсів зазнала істотних змін, що зумовлено появою нових, нетрадиційних для старої банківської системи способів акумуляції тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб.

До залучених коштів банку належать залишки коштів на поточних, бюджетних та розрахункових рахунках клієнтів, ощадні та строкові вклади фізичних та юридичних осіб, вклади до запитання, різноманітні види депозитних рахунків, таких як умовні, заставні, брокерські, цільові депозити, депозити в іноземній валюті, а також кошти на кореспондентських рахунках інших банків (лоро-рахунки).

У банківській практиці всі рахунки клієнтів, відкриті в банку, у цілому називають депозитами, а залучені кошти – депозитними зобов'язаннями.

Згідно класифікаційної ознаки - категорії вкладника - розрізняють депозити юридичних та фізичних осіб.

Середні суми вкладів цих груп вкладів суттєво відрізняються, оскільки залишки по депозитах юридичних осіб значно вищі, ніж по вкладах фізичних осіб.

Різняться також мотивація здійснення вкладень та побажання відносно їх подальшого використання. Депозити юридичних осіб переважно використовуються з метою розрахунків за придбану продукцію та послуги, для здійснення інших розрахунків, а мотивація накопичення коштів з метою отримання прибутку є другорядною. Для фізичних осіб депозити досить часто

відкриваються з метою отримання прибутку в майбутньому, тому мотиви зберігання коштів задля цього та відкриття цільових депозитів (у т.ч. для придбання певних товарів довгострокового використання), однаково важливі.

Суттєво відрізняються й фінансові можливості цих груп вкладників, у юридичних осіб вони значно ширші, що в свою чергу впливає на періодичність поповнення вкладу [44].

Основне завдання управління залученим капіталом банків можна визначити управління ліквідністю й витратами щодо залучення ресурсів.

Чим надійнішими та стабільнішими є пасиви банку, тим вищими будуть середня ціна ресурсів, а отже, й витрати. Збільшення питомої ваги поточних пасивів сприяє зниженню витрат, проте знижує ліквідність банку. Водночас збільшення частки строкових зобов'язань сприяє формуванню стабільного ресурсного потенціалу, що позначається на підвищенні витрат.

Ціноутворення за депозитними зобов'язаннями банку базується на аналізі співвідношення між депозитною ставкою, яка відображає ринкову вартість залучення коштів, і витратами банку з обслуговування кожного виду депозитних, рахунків.

Отже, формування оптимального складу залученого капіталу банку відповідно до його потреб та можливостей фінансового ринку, аналіз середньої вартості ресурсів (як сукупних, так і кредитних), оцінка ступеня їх використання є основними питаннями, які має вирішити менеджмент банку в процесі управління залученим капіталом.

За умов нестабільного економічного розвитку, що спостерігається в Україні протягом останнього десятиріччя, передбачити рівень інфляції, визначити ризикованість банківської установи, а також спрогнозувати темпи зростання, які насправді перетворилися на темпи економічної кризи (падіння), не вдається навіть на макроекономічному рівні.

Тому вітчизняні банки при встановленні депозитної ставки орієнтуються на рівень облікової ставки НБУ та пропонують клієнтам плаваючу ставку, яка переглядається в разі зміни облікової ставки. Несприятливі економічні процеси змусили банки перейти до короткострокового залучення коштів, коли депозити приймаються на такий період часу, у межах якого темпи інфляції більш-менш можна передбачити. Використання облікової ставки НБУ як орієнтира щодо пропозиції ставок за депозитними рахунками цілком обґрунтоване, оскільки в обліковій ставці очікуваний рівень інфляції вже врахований, а в Україні саме інфляція є головним чинником, що впливає на рівень банківських ставок.

Значне підвищення депозитної ставки за відсутності високоприбуткових напрямів розміщення залучених ресурсів може призвести до появи від'ємного спреду, а отже, збиткової діяльності банку.

Одним із факторів стабілізації банківської системи є система страхування депозитів, існування якої на рівні держави дає банкам можливість знизити премію за ризик як однієї зі складових базової депозитної ставки. У багатьох розвинутих країнах створено державну систему страхування депозитів, яка передбачає компенсацію певної суми депозитного вкладу власникові в разі банкрутства банку. В Україні прийнято відповідні нормативні документи щодо створення системи страхування депозитів. Це дає можливість сподіватися на вирішення проблеми високої ризикованості банківських вкладів, що сприятиме підвищенню надійності та стабільності вітчизняних банків.

2.3. Аналіз пасивних операцій банку щодо формування банківських ресурсів

Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» з метою захисту інтересів клієнтів і забезпечення фінансової надійності НБУ встановлює для всіх комерційних банків економічні нормативи.[1]

Економічні нормативи діяльності банків (economic ratios; regulatory ratios for banks) – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому. Національний банк України встановлює наступні економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками [4]:

1. Нормативи капіталу:

мінімального розміру регулятивного капіталу – Н1 (500 млн. грн.);
достатності (адекватності) регулятивного капіталу – Н2 (не менше 10%).

2. Нормативи ліквідності:

миттєва ліквідність – Н4 (не менше 20%);
поточна ліквідність – Н5 (не менше 40%);
короткострокова ліквідність – Н6 (не менше 60%).

Національний банк у зв'язку із переходом банків до розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) скасовує економічні нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5) з 2 вересня 2019 року.

1. Нормативи кредитного ризику:

максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (не більше 25%);

великих кредитних ризиків – Н8 (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу);

максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру – Н9 (не більше 5%);

максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам – Н10 (не більше 30%).

Нормативи інвестування:

інвестування в цінні папери окремо за кожною установою – Н11 (не більше 15%);

загальної суми інвестування – Н12 (не більше 60%).[4]

Порядок розрахунку нормативів наступний.

1.Норматив капіталу (H_1) комерційного банку. Розраховується як сума основного (капітал 1-го рівня) і додаткового капіталу (капітал 2-го рівня) за мінусом відвернень з урахуванням основних засобів.(табл.2.1).

2.Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу – Н2.

Станом на 31 грудня 2018 року, відповідно до існуючих вимог до капіталу, встановлених Національним банком України, банки повинні утримувати коефіцієнт достатності капіталу на рівні не менше 10% від суми активів, зважених з урахуванням ризику, розрахованих згідно з вимогами Національного банку України.

Розрахунок нормативів капіталу банку представлений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Розрахунок нормативів капіталу банку

Поканики	2016	2017	2018	2019	2020
Всього регулятивного капіталу, у тому числі(Н1)	3 136	17 569	19 556	19223	35257
Капітал 1-го рівня	2 913	17 888	9 851	9685	17644
Капітал 2-го рівня (не може перевищувати 100% від капіталу 1-го рівня)	656	114	9 851	9685	17644
Відвернення	(433)	(433)	(146)	(147)	(30)
Активи, зважені з урахуванням ризику (A_p)	126 246	79 938	79 990	91727	93201
Відкрита валютна позиція	23 154	30 137	34 025	44833	32679

Непокритий ризик	кредитний	(61)	(8 854)	-	(719)	(368)
Коефіцієнт капіталу (Н2)	достатності	2.10%	17.36%	17.46%	14.15%	28.09%

Під час розрахунку показника Ар розподіл активів за групами ризику здійснюється з урахуванням їх балансової вартості та ступеня ризику відповідно до пункту 1.3 глави 1 розділу IV Інструкції № 368 [4]:

I група ризику - 0 відсотків; II група ризику - 10 відсотків; III група ризику - 20 відсотків; IV група ризику - 35 відсотків; V група ризику - 50 відсотків; VI група ризику - 100 відсотків.

Коефіцієнти ризику активів комерційного банку (у %) поділяються на 5 груп, а саме:

0 - кошти на кореспондентському рахунку в НБУ, банкноти та монети в касі; банківські метали;

10 - кредити, надані центральним органам державного управління;

20 - кредити, надані місцевим органам влади, боргові цінні папери централь-них органів державного управління та місцевих органів влади;

50 - кошти до запитання в інших банках, строкові депозити, які розміщені в інших банках;

100 - операції з цінними паперами, кредити, які надані клієнтам банку, пролонгована, прострочена та сумнівна заборгованість, дебітори, основні засоби та товарно-матеріальні цінності тощо.

Ліквідність банку - це його здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку.

Норматив миттєвої ліквідності (Н4). Розраховується як співвідношення суми коштів на кореспондентському рахунку в НБУ та в касі банку, необтяжливі депозити в НБУ до поточних зобов'язань:

$$H_5 = \frac{K_{кр} + K_a}{P_p} * 100\%, \quad (2.1)$$

де: $K_{кр}$ - кошти на коррахунку в НБУ;

K_a - кошти в касі;

P_p - поточні зобов'язання.

До поточних зобов'язань відносяться: кошти НБУ в банку, кошти до запитання інших банків, строкові депозити інших банків, кошти бюджету та позабюджетних фондів України, кошти на поточних рахунках клієнтів банку. Нормативне значення показника Н4 має бути не менше 20%.

Норматив поточної ліквідності (Н5) визначається як співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності до зобов'язань банку з відповідними строками виконання.

До активів первинної та вторинної ліквідності при розрахунку нормативу поточної ліквідності належать:

- готівкові кошти;
- банківські метали;
- кошти на кореспондентських рахунках, які відкриті в Національному банку України та інших банках;
- строкові депозити, які розміщені в Національному банку України та інших банках;
- боргові цінні папери, що рефінансуються Національним банком України, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та у портфелі банку на погашення;
- боргові цінні папери, емітовані Національним банком України в портфелі банку на продаж та у портфелі банку на погашення;
- надані кредити.

До зобов'язань з відповідними строками виконання належать:

- кошти на вимогу;

- короткострокові та довгострокові кредити, одержані від Національного банку України та інших банків;
- кошти бюджету України;
- строкові депозити інших банків та клієнтів;
- цінні папери власного боргу, емітовані банком;
- субординований борг банку;
- зобов'язання і вимоги за всіма видами гарантій, порук, авалів;
- зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам і банкам.

Оптимальне значення нормативу Н5 має бути не менше ніж 40 %.

До розрахунку нормативу короткострокової ліквідності (Н6) включаються ліквідні активи та короткострокові зобов'язання з початковим строком погашення до одного року.

До ліквідних активів при розрахунку нормативу короткострокової ліквідності включають:

- готівкові кошти;
- банківські метали;
- кошти на кореспондентських рахунках, що відкриті в Національному банку України та інших банках;
- короткострокові депозити, що розміщені в Національному банку України та інших банках;
- короткострокові кредити, що надані іншим банкам;
- боргові цінні папери органів державної влади в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення.

До короткострокових зобов'язань включаються:

- кошти на вимогу;
- кошти бюджету України;
- короткострокові кредити, які одержані від Національного банку України та інших банків;

- короткострокові депозити інших банків і клієнтів;
- короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком;
- зобов'язання за всіма видами гарантій, порук, авалів;
- зобов'язання з кредитування, які надані банкам і клієнтам.

Оптимальне значення нормативу Н6 має бути не менше ніж 20 %.

Норматив Н8 розраховується за такою формулою:

$$H8 = \frac{Зв}{РК} \cdot 100 \% \quad (2.2)$$

За показником Зв відображається сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів), усіх пов'язаних з банком осіб.[4]

Розрахунок нормативів ліквідності банку представлений в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Розрахунок нормативів ліквідності банку

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Готівкові кошти в касі	30 159	25 296	27 360	45894	49911
Заборгованість банків		2903	-	27118	25059
Кошти на коррахунках	30 159	28 199	27 360	73012	74970
Кредити та строкові депозити	32 616	38 335	50 140	59544	55021
Інвестиційні папери наявні для продажу	64 409	90 354	86 244	84680	100750
Заборгованість перед НБУ	18 047	12 394	9 817	7721	-
Заборгованість перед банками	2 667	234	195	201	19
Кошти клієнтів	180 656	212 167	231 055	240621	312568

В т.ч. кошти на поточних рахунках клієнтів банку	45440	79893	109855	130827	195490
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	138	150	136	121	147
Інші фінансові зобов'язання	1 932	1 688	2 249	1522	2912
Резерви та нефінансові зобов'язання	2 545	3 292	3 132	3260	12087
Субординований борг	122	139	-		-
Разом зобов'язань	206 109	230 056	246 584	255194	329580
Н4	44.90%	30.48%	22.83%	52.62%	38.35%
Н5	40.00%	45.34%	56.57%	72.68%	66.74%
Н6	24.35%	24.32%	26.06%	62.20%	62.48%

Аналіз нормативів ліквідності банку за станом на 31 грудня 2020 року показав, що банк на зазначену дату здатний забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, що визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками і сумами інших джерел та напрямків використання коштів, крім нормативу миттєвої ліквідності. Станом на 31 грудня 2020 року нормативи ліквідності Банку наступні: норматив миттєвої ліквідності (Н4) - 38,35% (нормативне значення - не менше 20%); норматив поточної ліквідності (Н5) - 66,74% (нормативне значення - не менше 40%); норматив короткострокової ліквідності (Н6) - 62,48% (нормативне значення - не менше 20%).

Проаналізуємо процес здійснення пасивних операцій банку за даними його балансів протягом 2016-2020 років.(табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка зобов'язань АТ КБ «Приватбанк»

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Кредити отримані від НБУ/ Заборгованість перед НБУ	18047	12394	9817	7721	-
Заборгованість перед банками	2667	234	195	201	19
Всього коштів банків	20714	12628	10012	7922	19
Рахунки до запитання	46460	79893	109855	130827	195490
Строкові депозити	134196	132274	121200	109794	117078
Рахунки клієнтів	180656	212167	231055	240621	312568
Зобов'язання орендаря з лізингу	-	-	-	1748	1844
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	138	150	136	121	147
Інші фінансові зобов'язання	1934	1690	2249	1522	2912
Резерви та нефінансові зобов'язання	2545	3292	3132	3260	12087
Усього зобов'язання	206109	230056	246584	255194	329586

З даних табл.2.3 видно, що за останні чотири роки значно зменшились в пасивах кошти банків (майже в 3 рази). В той же час більш ніж на 30% зросли рахунки клієнтів. Але, якщо розглянути структуру рахунків клієнтів, можна відмітити, що зростає сума рахунків до запитання (в 4 рази), в той же час зменшується сума строкових депозитів (на 20% за останні 4 роки). Таким чином, можна відмітити, що структура зобов'язань змінилась, а їх абсолютна величина збільшилась на 20%.

Динаміка структури капіталу подана у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка капіталу банку

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Статутний капітал банку	50695	206060	206060	206060	206060

Емісійний дохід	23	23	23	23	23
Резерв переоцінки будівель	805	769	687	614	689
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	521	(478)	(3303)	(1274)	(2937)
Результат від операцій з акціонером	9934	12174	12174	12174	12174
Загальні резерви та інші фонди	1619	6211	6211	6850	1111
Накопичений дефіцит	(201536)	(201139)	(190388)	(169918)	(162980)
Разом власний капітал	(26348)	23619	31464	54529	53057
Всього зобов'язань	206109	230056	246584	255194	329586
Всього капітал і зобов'язання	179761	253675	278048	309723	382643

Отже, протягом досліджуваного періоду статутний капітал банку зріс у 4 рази. В цілому ж власний капітал банку збільшився в 3 рази, а загальна сума пасивів – більш ніж в 2 рази.

2.4. Аналіз ефективності використання пасивів банку

Ефективність використання банківського капіталу безпосередньо залежить від якості його розміщення, тобто якості активів. Ефективне управління пасивами банку можливе тільки за умови нерозривної єдності здійснення активних й пасивних операцій банку, тобто активів, зобов'язань і капіталу банку та пріоритетної ролі сукупного портфеля (балансу) в одержанні високого

прибутку за прийняттого рівня ризику. Тому проаналізуємо динаміку активів банку за даними таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка активів банку, тис. грн.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Грошові кошти та їх еквіваленти	30159	25296	27360	45894	49911
Заборгованість банків (кошти в інших банках)	-	2903	-	27118	25059
Кредити та аванси клієнтам	32616	38335	50140	59544	55021
Інвестиційні цінні папери					
-за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	-	86244	84680	100750
-наявні для продажу	64409	90354	-	-	-
-за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	79299	66602	119196
-утримуються до погашення	-	36222	-	-	-
-за амортизованою собівартістю	-	-	14538	875	1765
Продовження табл.2.5					
1	2	3	4	5	6
Вбудовані похідні фінансові активи	27044	34336	-	-	-
Передоплата з поточного податку на прибуток	181	184	184	2257	6660
Інвестиції в дочірні компанії	30	30	30	155	-
Інвестиційна нерухомість	691	3648	3340	3379	2933
Активи з права користування	-	-	-	1716	1738
Основні засоби і нематеріальні активи	3409	3326	3793	4764	5982
Інші фінансові активи	2639	2940	2743	2210	3648
Інші активи	9585	8815	8899	9265	8901

Майно, що перейшло у власність банку як застава держателя	8782	7069	1361	1244	1228
Активи утримувані для продажу	-	117	117	-	32
Усього Активи:	179761	253675	278048	309723	382643

Як видно з таблиці 2.5 готівкові кошти та їх еквіваленти в порівнянні з 2016 роком збільшились майже в 1.5 рази, кошти в банках збільшились майже в 10 разів в порівнянні з 2016 роком.

Кредити надані клієнтам збільшились на 82% в порівнянні з 2016 роком.

Від структури і якості кредитного портфелю банку в значній мірі залежить його стабільність, репутація та фінансовий успіх.

Тому банку необхідно аналізувати якість позик, проводити незалежні експертизи великих кредитних проектів і заходів, виявляти випадки відхилення від законної кредитної політики. Дані для аналізу структури та якості кредитного портфелю наведено в табл.2.6.

Таблиця 2.6

Кредити та заборгованість клієнтів

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	191139	185575	212795	210579	164332
Кредити юридичним особам	2639	3300	5648	6250	5509
Кредити фізичним особам	31181	43552	63434	68253	60698
-кредитні картки	19749	30354	45314	51890	40609
-іпотека	9045	9130	12923	11467	9566
-споживчі кредити	1069	3144	4193	4148	3500
-авто кредити	264	264	332	250	35

-інші кредити	1054	660	672	498	129
Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу	2494	4210	8251	8555	6859
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом					
– юридичні особи	307	191	710	742	588
– фізичні особи	164	197	654	1152	1052
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом - підприємствам малого і середнього бізнесу	-	126	248	418	517
Придбані/створені знецінені кредити	-	-	196	94	76
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	227924	237181	291936	296043	232772
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки/резерв на зменшення корисності кредитів	(195308)	(198846)	(241796)	(236499)	(177751)
Всього кредитів та авансів клієнтам	32616	38335	50140	59544	55021

За результатами табл.2.6 можна зробити висновок про те, що найбільша частина кредитів припадає на кредити фізичних осіб (майже 90% від загальної суми кредитування), але темпи їх зростання знизились і знаходяться в межах 7% (в порівнянні темпи зростання у 2018 році становили 46%, у 2017 році – 30%).

Якщо розглянути структуру кредитів фізичним особам, то можна визначити, що майже в 4 рази зросли споживчі кредити, але питома вага їх залишається невеликою (на рівні 6%). Найбільшу питому вагу займають кредити на кредитні картки (до 76%), але темпи їх зростання зменшуються.

Кредити ж юридичним особам за останні чотири роки збільшились майже втричі, але питома вага їх збільшилась лише на 5 % (з 13.8% у 2016 році до 18,05% у 2020 році).

Проаналізуємо ефективність депозитних операцій на основі показників довгострокового і оперативного управління - коефіцієнтів оцінки ефективності діяльності комерційного банку: норми прибутку на капітал (рентабельність капіталу); рентабельність активів; чистий спред; чиста процентна маржа [39,42].

Норма прибутку на капітал (R_k) характеризується величиною чистого прибутку, що припадає на кожну гривню капіталу, використаного у відповідному періоді:

$$R_k = \text{ЧП} / K * 100\% \quad (2.3),$$

Де ЧП – чистий прибуток банку

K – власний капітал.

Наступний коефіцієнт - рентабельність активів (R_a) – застосовується для загальної оцінки ефективності використання активів (майна) комерційного банку.

Цей показник визначає рівень чистого прибутку по відношенню до загальних активів, які сприяли отриманню прибутку:

$$R_a = \text{ЧП} / A * 100\% \quad (2.4),$$

де ЧП – чистий прибуток

A – загальні активи банку

На рентабельність активів впливає, крім прибутку, ще і розмір активів банку.

Низька рентабельність активів може бути спричинена їх завищеним обсягом та високою питомою вагою «витратних активів», при низькій - питомій вазі доходних активів.

Наступний показник – чиста процентна маржа (ЧПМ) – дозволяє оцінити здатність банку утворювати чистий процентний доход, використовуючи загальні активи. До деякої міри, можна вважати, що цей показник характеризує

ефективність структури активів банку. Чиста процентна маржа обчислюється як відношення чистого процентного доходу (П1) до загальних активів банку (А):

$$\frac{\text{П1}}{\text{А}} \text{ або } \frac{\text{Д1} - \text{В1}}{\text{А}} \quad (2.5)$$

де П1 – чистий процентний дохід,

Д1 – процентний дохід,

А – загальні активи,

В1 – процентні витрати.

Чистий спред (ЧС) дозволяє оцінити різницю між рівнем процентних доходів (Д1) і процентних витрат (В1), віднесених відповідно до залишків виданих позик (Апроцент) і залучених на платній основі депозитів (ПД):

$$\frac{\text{Д1} - \text{В1}}{\text{Апроцент}} \quad (2.6)$$

Показники ефективності діяльності банку за період з 2016 року по 2019 рік наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ефективності діяльності банку, тис. грн.

Показник	2017	2018	2019	2020
Процентні доходи	24 485	30 754	33841	33563
Процентні витрати	(18 374)	(14002)	(14174)	(11943)
Чистий процентний дохід	6 111	16 752	19687	21620
Залишки виданих позик	38 335	50 140	59544	55021
Депозити, залучені на платній основі	212 167	231 055	240621	312568
Загальні активи	253 675	278 048	309723	382643

Комісійний дохід	13 211	19 590	24575	27649
Комісійні витрати	(3 017)	(4 402)	(6386)	(8888)
Адміністративні та інші витрати	(12 194)	(13 989)	(14815)	(18087)
Чистий прибуток	378	12 798	32609	24561
Власний капітал	23 619	31 464	54529	53057
Всього зобов'язань	230 056	246 584	255194	329586
Чиста процентна маржа,%	2.40	6.02	6.35%	5.65%
Чистий спред,%	55.21	55.28	50.94%	57.18%
Рунтабельність активів (ROA),%	0.15%	4.60%	10.52%	6.42%
Рентабельність власного капіталу (ROE),%	1.6%	40.68%	59.80%	46.29%

Якщо розглянути структуру доходів банку, можна відмітити підвищення процентних доходів (від 10% до 20% на рік), яке відбувається одночасно із зменшенням витрат. Все це відображається на зростанні чистого процентного доходу банку щороку приблизно на 50% на протязі останніх трьох років до 2020 року.

З іншої сторони, зростає і сума непроцентного доходу (майже в 2 рази за останні три роки). На протязі останніх трьох років банк одержував прибутки і від операцій з іноземною валютою та своп контрактів, і від переоцінки іноземної валюти, і від реалізації інвестиційних ЦП за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Як видно з розрахунків, банк мав низьку рентабельність активів і власного капіталу у 2017 році, що свідчить про недостатньо ефективне управління активами та пасивами банку. Але за останні роки спостерігається суттєве підвищення рентабельності.

Розглянемо першу групу коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку. Для цього спочатку визначимо, з нашого погляду,

найважливіші з них, приведемо алгоритм їх розрахунку та розкриємо їх економічний зміст. Після цього на основі даних балансу, розрахуємо вибрані показники, проаналізуємо їх рівень, тенденції і зробимо висновок про рівень фінансової стійкості банку.

Основними коефіцієнтами, які характеризують фінансову стійкість банку:

- коефіцієнт надійності – співвідношення власного капіталу до залучених коштів. Рівень залежності банку від залучених коштів;
- коефіцієнт фінансового важеля – співвідношення зобов'язань банку і капіталу, розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку;
- коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків;
- коефіцієнт захищеності власного капіталу – співвідношення капіталізованих активів і власного капіталу. Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно);
- коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом – сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом;
- коефіцієнт мультиплікатора капіталу – ступінь покриття активів (акціонерним) капіталом [42].

Значення коефіцієнтів представлені в табл.2.8.

Таблиця 2.8

Коефіцієнти фінансової стійкості банку

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Загальні активи, млн. грн	179761	253675	278048	309723	382643

Чистий прибуток, млн. грн.		378	12 798	32609	24561
Статутний капітал банку, млн. грн.	50695	206060	206060	206060	206060
Власний капітал	(26348)	23619	31464	54529	53057
Всього зобов'язань	206109	230056	246584	255194	329586
Коефіцієнт надійності банку, %	-12.78	10.27	12.76	21.34	13.87
Коефіцієнт фінансового важеля, %	-7.82	9.74	7.84	4.69	7.21
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, %	-14.65	9.31	11.32	17.61	13.86
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	3.55	1.23	1.35	1.50	1.86

Коефіцієнт надійності банку за аналізований період складає :

$$K_{\text{над}} = \frac{K_a}{Z} \quad (2.7)$$

де, K_a – капітал;

Z – зобов'язання;

З розрахованих даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) за аналізований період збільшився з від'ємного значення у 2016 році до 21,34 % в 2019 р. і 13,87 у 2020 році.

Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має в достатку своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт фінансового важеля складає:

$$K_{\text{фв}} = \frac{Z}{K_a} \quad (2.8)$$

Де Z – зобов'язання ;

К – капітал.

Розрахункові величини показують, що коефіцієнт фінансового важеля при максимально допустимому співвідношенні 1 : 20 становив 1:10 у 2017, 1:13 у 2018 і 2020 роках, 1:21 у 2018 році. Це свідчить про те, що банк за аналізований період дещо зменшив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку

3) Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів становить:

$$K_{ука} = \frac{K_a}{A_z} \quad (2.9)$$

Де K_a – капітал;

A_z – загальні активи

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів за аналізований перевищує оптимального значення (не менше 10 %), починаючи з 2017 року.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу складає:

$$K_{МК} = \frac{A}{A_k} \quad (2.10)$$

Де A – активи;

A_k – акціонерний капітал;

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 10,0—15,0 разів за період 2016-2020р.р. він знаходився нижче оптимального значення на рівні 1.5-3.55.

Найбільш позитивний фактор, це наявність чистого прибутку, який навіть у кризовий період зростає дуже високими темпами.

Проаналізувавши системи коефіцієнтів, що їх рекомендує методична література для аналізу ділової активності банку, відібрано такі з них, які найбільшою мірою і прямо, а не побічно розкривають рівень використання пасивів і активів [10,11,34].

Дані аналізу ділової активності банку на основі коефіцієнтного методу наведені в табл.2.9.

Таблиця 2.9

Коефіцієнти активності банку

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Загальні пасиви	179761	253675	278048	309723	382643
Рахунки клієнтів	180656	212167	231055	240621	312568
Всього коштів банків	20714	12628	10012	7922	19
Кредити надані клієнтам	32616	38335	50140	59544	55021
Всього зобов'язань	206109	230056	246584	255194	329586
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	1.14	0.91	0.89	0.82	0.86
Коефіцієнт активності залучення строкових коштів	0.7465	0.5214	0.4359	0.3545	0.306
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	0.602	0.879	0.934	0.671	0.549
Продовження табл.2.9					
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	0.243	0.290	0.414	0.542	0.470
Коефіцієнт рівня дохідних активів	0.690	0.797	0.828	0.553	0.473

Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів становить:

$$K_{зк} = \frac{K_3}{P_3} \quad (2.11)$$

де, Кз – залучені кошти;

Пз – загальні пасиви;

У цілому рівень ділової активності щодо залучення ресурсів зі сторони характеризує коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів, який, як бачимо, має тенденцію до невеликого зниження. Але рівень даних показників знаходиться в межах нормального (оптимальне значення 0,70). Підвищення показника говорить про збільшення кількості платоспроможних позичальників з ліквідною заставою.

Коефіцієнт активності залучення строкових коштів становить:

$$K_{ск} = \frac{Дс}{Пз} \quad (2.12)$$

де, Дс – депозити строкові; Пз – пасиви загальні.

Коефіцієнт залучення коштів на строкові депозити зменшується, що є негативною тенденцією.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи:

$$K_{зда} = \frac{Ад}{Зк} \quad (2.13)$$

де, Ад – дохідні активи;

Зк – залучені кошти.

Рівень включення залучених коштів в дохідні активи був достатньо нестабільним і за аналізований період коливався від 0.602 до 0.934. Найвище значення цього показника було досягнуто у 2018 році.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель:

$$K_{дскр} = \frac{Кп}{Дс} \quad (2.14)$$

де, Кп – кредитний портфель;

Дс – депозити строкові.

Хоча в цілому сума строкових депозитів має тенденцію до зменшення (за період аналізу – на 20%), але зростання кредитного портфелю більш ніж на 80% призвело до зростання коефіцієнту активності використання залучених коштів у кредитний портфель свідчить про підвищення активності у створенні кредитного портфеля залученими на строкових засадах депозитами.

б) Коефіцієнт рівня доходних активів :

$$K_{да} = \frac{Д_{а}}{З_{а}} \quad (2.15)$$

Де $Д_{а}$ – доходні активи;

$З_{а}$ – загальні активи.

Коефіцієнт рівня доходних активів показує зниження рівня доходних активів в останньому році дослідження.

Ділова активність активів характеризується рівнем вкладень ресурсів банку в дохідні активи, кредитний портфель, у цінні папери і розкриває як досягнутий рівень, так і можливості банку в даний період. Достатньо високий рівень дохідних активів у цілому свідчить про достатньо високу ділову активність банку.

Ліквідність комерційного банку — це можливість і здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і різними контрагентами в аналізованих періодах. Ліквідність балансу як ступінь покриття зобов'язань активами і ліквідність самих активів забезпечується дотриманням насамперед обов'язкових економічних нормативів Національного банку України. Ці та ряд інших, найбільш суттєвих, прийнятих в економічній літературі показників, на нашу думку, дають можливість достатньо повно розкрити ліквідність балансу банку [8,9,21,31]. Показник забезпеченості коштів показує характеризує здатність банку в разі неповернення виданих позик задовольнити вимоги кредиторів у мінімальний термін.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності:

$$K_{ML} = \frac{A_{ал}}{Зп}, \quad (2.16)$$

де, $A_{ал}$ – абсолютно ліквідні активи;

$Зп$ – поточні зобов'язання.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку:

$$K_{зл} = \frac{A_з}{З} \quad (2.17)$$

де, $A_з$ – загальні активи;

$З$ – усього зобов'язання.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів:

$$K_{лр} = \frac{A_{вл}}{A_r} \quad (2.18)$$

де, $A_{вл}$ – високоліквідні активи;

A_r – робочі активи.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань:

$$K_{лр} = \frac{A_d}{З} \quad (2.15)$$

де, A_d – доходні активи;

$З$ – зобов'язання.

Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності):

$$K_{лспів} = \frac{К}{Д} \quad (2.19)$$

де $К$ – кредити, $Д$ – депозити.

Розрахунки зведено в табл.2.10.

Таблиця 2.10

Коефіцієнти ліквідності банку

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Загальні пасиви	179761	253675	278048	309723	382643

Рахунки клієнтів	180656	212167	231055	240621	312568
Заборгованість банків (кошти в інших банках)	-	2903	-	27118	25059
Готівкові кошти та рахунки в НБУ	30159	25296	27360	45894	49911
Кредити надані клієнтам	32616	38335	50140	59544	55021
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	138	150	136	121	147
Всього зобов'язань	206109	230056	246584	255194	329586
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0.146	0.123	0.111	0.286	0.227
Коефіцієнь загальної ліквідності	0.872	1.103	1.128	1.214	1.161
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0.602	0.879	0.934	0.671	0.549

Норматив НБУ миттєвої ліквідності Н4 – не менше 20%, або 0,2. Тобто цей коефіцієнт банку відповідає нормативному, починаючи з 2019 року.

Норматив НБУ загальної ліквідності Н5 – не менше 40%, тобто у банку цей показник відповідає нормативному (перевищує мінімально необхідне значення) за весь період аналізу.

Як бачимо з розрахунків майже всі показники ліквідності банку підвищуються, що можна розцінити як позитивний результат роботи банку.

Висновки за розділом 2

На основі проведеного аналізу ефективності управління пасивними операціями встановлено таке.

1. Формування та реалізація ефективної ресурсної політики комерційного банку значною мірою залежить від того, наскільки збалансованими за строками є джерела залучення та напрями розміщення ресурсів. Стабільність банківської діяльності забезпечується ефективним управлінням активами й пасивами банку шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими.
2. Ураховуючи невизначену економічну ситуацію в Україні, управління пасивами, зокрема, капіталом стає одним з головних чинників, що забезпечує стабільність функціонування банку. Нинішній рівень капіталу банківської системи України в цілому є недостатнім для забезпечення стабільного функціонування і розвитку банків. Нестабільність економіки потребує забезпечення адекватності регулятивного капіталу банку на необхідному рівні.
3. Аналіз діяльності банку показав, що протягом досліджуваного періоду статутний капітал банку зріс у 4 рази, резерви банку значно збільшилися, але накопичений дефіцит знизився лише на 15%. В цілому ж власний капітал банку збільшився в 3 рази, а загальна сума пасивів – на 72%.

За останні чотири роки значно зменшились в пасивах кошти банків (майже в 3 рази). В той же час більш ніж на 30% зросли рахунки клієнтів. Але, якщо розглянути структуру рахунків клієнтів, можна відмітити, що зростає сума рахунків до запитання (в 4 рази), в той же час зменшується сума строкових депозитів (на 20% за останні 4 роки). Таким чином, можна відмітити, що структура зобов'язань змінилась, а їх абсолютна величина збільшилась на 20%.

Найбільша частина кредитів припадає на кредити фізичних осіб (майже 90% від загальної суми кредитування), але темпи їх зростання знизились і знаходяться в межах 7%.

Якщо розглянути структуру кредитів фізичним особам, то можна визначити, що майже в 4 рази зросли споживчі кредити, але питома вага їх залишається невеликою (на рівні 6%). Найбільшу питому вагу займають кредити на кредитні картки (до 76%), але темпи їх зростання. Можна зробити висновок, що Приватбанк є безумовним лідером з надання кредитів фізичним особам на поточні потреби.

Кредити ж юридичним особам за останні чотири роки збільшилися майже втричі, але питома вага їх збільшилась лише на 5 % (з 13.8% у 2016 році до 18,05% у 2020 році).

Банк мав низьку рентабельність активів і власного капіталу у 2017 році, що свідчить про недостатньо ефективне управління активами та пасивами банку. Але за останні роки спостерігається суттєве підвищення рентабельності.

Найбільш позитивний фактор, це наявність чистого прибутку, який навіть у кризовий період зростає дуже високими темпами.

Коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) за аналізований період збільшився з від'ємного значення у 2016 році до 21,34 % в 2019 р. Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку.

Хоча в цілому сума строкових депозитів має тенденцію до зменшення (за період аналізу – на 20%), але зростання кредитного портфелю більш ніж на 80% призвело до зростання коефіцієнту активності використання залучених коштів у кредитний портфель свідчить про підвищення активності у створенні кредитного портфеля залученими на строкових засадах депозитами.

Всі показники ліквідності банку підвищуються, що можна розцінити як позитивний результат роботи банку.

Успішне формування ресурсного портфелю банку відбувалося на основі активізації пасивних операцій банку та підвищення їх ефективності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

3.1. Проблеми формування депозитного портфелю банків в Україні

На сучасному етапі розвитку економіки України банківський сектор перебуває у стані постійного напруження та невизначеності, що обумовлюється наявністю низки суспільних, політичних та фінансових проблем. Подальший розвиток банківського сектору, насамперед, залежить від ефективного

впровадження процесів формування ресурсної бази, раціонального використання залучених коштів та створення результативної стратегії подальшого розвитку банківського сектору.

Основою для формування ресурсної бази є депозитна політика комерційних банків, складовою частиною якої є депозитна операція. Сутність депозитної операції полягає в акумуляції банком на ринку як фінансовим посередником тимчасово вільних грошових коштів на визначений термін та за визначену плату й розміщення цих фінансових ресурсів від свого імені, на власний розсуд і ризик.

Аналіз депозитного портфеля комерційного банку є першочерговим кроком при проведенні оцінки фінансового стану комерційного банку. Метою аналізу депозитного портфелю є визначення впливу депозитних операцій на стан банку, оцінка розвитку депозитної політики та оцінка перспектив подальшого розвитку депозитної стратегії комерційного банку. Насамперед, результатом даного аналізу є коригування ресурсної бази та структури депозитного портфеля.

Про важливість залучення банками коштів для здійснення кредитування та інвестування свідчать дані таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Питома вага зобов'язань у пасивах українських банків [56]

Показники	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%
Пасиви	1254385	100	1256299	100	1333831	100	1359703	100	1493298	100	1822 814	100
Капітал	103713	8.27	123784	9.85	161108	12.08	154960	11.40	199921	13.39	210640	11.56
в тому числі Статутний капітал	222170	17.71	414668	33.01	495377	37.14	465532	34.24	470712	31.52	479 932	26.33
Зобов'язання банків	1150672	91.73	1132515	90.15	1172723	87.92	1204743	88.60	1293 377	86.61	1612 174	88.44
Рентабельність активів,%		-5.46		-12.6		-1.93		1.69		4.26		2.54
Рентабельність капіталу,%		-51.91		-116.74		-15.84		14.67		33.45		19.97

Загалом, ринок депозитних ресурсів продовжує розвиватися в напрямку збільшення його обсягів та кількості пропозицій, що обумовлено перш за все сприятливими умовами для вкладників, поверненням довіри серед населення та суб'єктів господарювання до банківських установ, спрощенням процедури відкриття та закриття депозитних рахунків та іншими умовами.

Однак, не зважаючи на позитивну динаміку, банківському сектору України необхідно удосконалювати свою депозитну політику. З даних табл.3.1 видно, що зобов'язання банку становлять 88—92% пасивів, а власний капітал — лише 8—12% [56].

Частка коштів населення у структурі зобов'язань - яскрава ознака привабливості банку з точки зору користувачів банківських послуг. Причому цей показник доцільно розглянути не лише станом на звітну дату, а у динаміці, що показано у таблиці 3.2 .

Для мінімізації ризику і підвищення ефективності депозитної політики банку необхідно постійно аналізувати і вдосконалювати роботу банківської установи по залученню депозитів. Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна запропонувати розширення кола депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості по використанню своїх коштів із прийнятним рівнем доходів.

Аналізуючи наведені дані в табл.3.2, можна бачити, що частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банків поступово збільшується.

Важливим завданням депозитної діяльності банків на сучасному етапі є активізація зусиль щодо залучення коштів на строкові депозити як найбільш стійку частину акумульованих банками ресурсів, що дозволяє підтримувати належний рівень фінансової стійкості та провадити активну кредитно-інвестиційну діяльність (табл.3.3).

Таблиця 3.2

Питома вага коштів населення та юридичних осіб у зобов'язаннях банків [56]

Показники	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%
Зобов'язання банків	1150672	91.73	1132515	90.15	1172723	87.92	1204743	88.60	1293 377	86.61	1612 174	88.44
Кошти суб'єктів господарювання	318568	27.68	369913	32.66	403955	34.45	406367	33.73	498157	38.52	646491	40.1
Кошти фізичних осіб (з ощадними депозитними сертифікатами)	402137	34.95	437152	38.60	478100	40.77	508457	42.20	552115	42.69	682029	42.30

Таблиця 3.3

Питома вага строкових вкладів у зобов'язаннях банків [56]

Показники	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%
Зобов'язання банків	1150672	91.73	1132515	90.15	1172723	87.92	1204743	88.60	1293377	86.61	1612 174	88.44
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	122592	9.77	73938	5.89	50240	3.77	42178	3.10	23912	1.84	24235	1.50
Кошти небанківських фінустанов	30 474	2.64	42 813	3.78	22 907	1.95	23 794	1.98	26885	2.08	34704	2.15

На сьогодні існує негативна тенденція зменшення питомої ваги строкових депозитів у загальних зобов'язаннях банку на протязі останніх 4 років.

Можливості банків щодо залучення грошових коштів населення та підприємницьких структур є обмеженими, оскільки це пов'язано з недостатньо високим рівнем довіри до банківської системи. Розвиток депозитної діяльності банківських установ потребує створення належного середовища за рахунок здійснення низки змін у механізмах депозитної діяльності банків. На мікрорівні зміни повинні проходити у напрямку спрощення та зростання доступності операцій для фізичних осіб, а також використання залучених коштів із максимально можливою ефективністю за мінімального рівня ризикованості цих операцій.

Банкам доцільно розробляти та впроваджувати нові форми і види депозитних рахунків (ощадні сертифікати, спільні, накопичувальні, пенсійні та інвестиційні рахунки), за якими необхідно в законодавчому порядку чітко встановити правовий режим цих депозитів та форму гарантування в разі банкрутства банків. Вирішення цих питань повинно забезпечуватись у міру появи нових видів депозитів на українському ринку фінансових послуг, щоб діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб була б якомога більш ефективною.

Основними джерелами фінансування активних операцій, які становлять найбільшу питому вагу у структурі банківських пасивів, виступають строкові депозити та кошти на поточних рахунках.

Останнє джерело ресурсів, на відміну від строкових депозитів, є більш дешевим, але разом з цим становить групу зобов'язань, яка характеризується підвищеним рівнем ризику.

Як свідчить аналіз, значна частка залучених банками коштів має безстроковий чи короткостроковий характер та характеризується значними темпами росту, і ця обставина лежить в основі негативної оцінки ресурсного

потенціалу банків. Переважно короткострокова структура депозитів диктує банкам необхідність орієнтуватися на короткострокові активні операції. Це зумовлено значною мірою тим, що значну частку зобов'язань банків становлять кошти юридичних осіб (34%), що є негативним, оскільки кошти на рахунках підприємств формуються в основному із коштів на вимогу. Основну частину банківських ресурсів повинні становити депозити населення, які є більш стабільним джерелом формування ресурсного потенціалу банку. Слід хоча б частково залучити ці кошти, оскільки, за різними розрахунками, вони становлять понад 20 млрд. доларів США, так як за рахунок цих коштів можна суттєво розширити ресурсну базу банків.

Ефективним методом додаткового залучення банком коштів на депозити може стати застосування комплексного обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового та касового обслуговування, банк надаватиме своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення діапазону послуг, зниження їх вартості, покращення якості кредитно-розрахункового та касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку, забезпечуючи йому належний рівень прибутковості при здійсненні активних операцій. Велике значення для стимулювання депозитів має гарантування банком цілості переданих йому коштів. Цього можна досягти страхуванням депозитів. В Україні за рахунок депозитів банків створено фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною із кредитною політикою і забезпечувати реалізацію останньої. Саме такий підхід на сьогодні може забезпечувати ліквідність, фінансову стійкість і одночасно прибутковість комерційного банку. Якісно розроблена депозитна політика, що має максимально задовольняти різноманітні цільові потреби клієнтів шляхом розробки і впровадження модифікацій окремих депозитів, передбачає

встановлення детально обміркованих параметрів депозитних продуктів. Це дасть змогу залучати більшу кількість клієнтів, завойовувати нові сегменти ринку й проводити успішну конкурентну боротьбу.

Ефективна депозитна політика повинна включати заходи щодо використання мотиваційних інструментів та підвищення привабливості вкладів шляхом раціонального поєднання цінових і нецінових методів маркетингової політики; особливостей депозитної політики, що зумовлюються посиленням конкуренції.

В умовах загострення конкурентної боротьби між комерційними банками за ресурси та ефективні напрями їх розміщення для підтримки своєї конкурентоспроможності та досягнення успіхів в сфері депозитної діяльності, залучення нових вкладників та заохочення існуючих до подальшої співпраці з банком, повинен не просто запропонувати вкладникам оптимальну процентну ставку за депозитом, широкий асортимент депозитних послуг та якісне обслуговування, а й мотивувати клієнтів до вкладення коштів створивши максимально сприятливі умови за депозитними вкладами, які будуть заохочувати вкладників до розміщення їх заощаджень .

Серед таких основних стимулів слід виокремити:

- 1) розмір нарахувань процентних ставок за депозитами;
- 2) порядок виплати процентів;
- 3) можливість капіталізації нарахованих процентів;
- 4) умови зміни процентної ставки.

Отже, серед методів стимулювання залучення коштів на різні види депозитів суттєву роль відіграє процентна політика банку.

Важливим моментом у реалізації депозитної стратегії є залучення та утримання заможних клієнтів, у т. ч. фізичних осіб.

Основною проблемою по формування депозитного портфеля, яка на даний момент потребує негайного вирішення є відтік грошових коштів з

депозитних рахунків клієнтів, який ще називають депозитним ризиком. Також однією з проблем є недовіра клієнтів до стабільності та надійності роботи банків. На сучасному етапі банківська діяльність характеризується залежністю ефективної діяльності банку від наявної бездоганної репутації, відгуків про високу якість обслуговування клієнтів.

Все це свідчить про необхідність орієнтації на задоволення потреб клієнтів при одночасному дотриманні усіх встановлених норм ліквідності та прибутковості. Однією з проблем є формування довіри у потенційного клієнта. Сьогодні рівень довіри населення до банків в Україні є надзвичайно низьким, і важливим аспектом цієї проблеми є економічні наслідки підвищення довіри до банку. Ще однією проблемою для банку є диверсифікація депозитного портфелю банку. Завдання банку полягає в поєднанні прибутковості та стабільності ресурсної бази, а саме: її складової — депозитів фізичних осіб.

3.2. Стратегічні підходи та поточні методи і моделі формування фінансових ресурсів банку

У сучасних умовах відсутності на ринку ліквідних і дохідних фінансових інструментів, недостатньої довіри до банків з боку населення, вузького ринку міжбанківських кредитів особливу актуальність набуває питання забезпечення банку ресурсами і оптимізація їх структури і в зв'язку з цим розробка стратегії управління власними і залученими коштами, які створюють ресурсну базу комерційного банку.

Питання нарощування ресурсної бази і забезпечення її стабільності шляхом ефективного управління пасивами, досягнення оптимальної відповідності структури пасивів структурі активів є гострими і вкрай важливими.

Одним із основних факторів, що забезпечує ефективну діяльність банку є величина власного капіталу. З точки зору формування ресурсної бази для банку стає важливим не тільки співставність величини власного капіталу з обсягом і якістю активів, але і порівняння величини власного капіталу з депозитною базою, враховуючи її стійкість.

Формування фінансових ресурсів банку в ринковій економіці базується на використанні наступних принципів [35]:

- орієнтація будь-якого банку на попит і потреби ринку, вимоги клієнтів, створення таких банківських продуктів і послуг, які користуються попитом і можуть принести банку максимальний прибуток;
- намагання постійного підвищення ефективності банківської діяльності з метою зниження витрат і одержання оптимальних результатів з точки зору ліквідності і прибутковості діяльності банку;
- реальність оцінки ринкової ситуації, коригування цілей, завдань і програм залежно від стану ринку (кредитного, депозитного, фондового та інших);
- врахування кінцевого результату роботи банку та його філій;
- використання сучасної інформаційної бази і інноваційних технологій при прийнятті оптимальних рішень;
- раціональний підбір персоналу і ефективна організація його роботи.

Основною метою діяльності банку в області забезпечення фінансовими ресурсами є нарощування ресурсної бази до умови підтримання ліквідності банку і забезпечення його рентабельності. Ліквідність і рентабельність – якісні характеристики, що показують надійність банку для клієнтів і партнерів по бізнесу, а також ефективність (прибутковість) діяльності банку як комерційного підприємства, тобто доцільність роботи банку з точки зору акціонерів.

Залежно від умов внутрішнього і зовнішнього середовища є наступні стратегічні підходи :

- стратегія проникнення на ринок, яка ґрунтується на тому, що банк освоює уже сформований ринок і пропонує на ньому той же продукт, що і конкурент;
- стратегія розвитку ринку означає, що банк намагається розширити ринок збуту послуг, що надаються ним, але не за рахунок проникнення на вже існуючі ринки, а завдяки здійсненню пошуку і створенню нових ринків і сегментів;
- стратегія розробки нових послуг здійснюється шляхом створення принципово нових, або ж модифікованих послуг і їх реалізації на існуючих ринках;
- стратегія диверсифікації означає намагання банків вийти на нові для них ринки, для цього банки вводять нові види послуг;
- інтеграційна стратегія передбачає створення спільно з іншими суб'єктами ринку нових фінансових послуг або ж модернізацію існуючих.

У цілому модель по забезпеченню фінансовими ресурсами банку, враховуючи вищенаведене можна подати таким чином [48]:

а) визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на процес формування ресурсів банку.

До зовнішніх факторів слід віднести, по-перше, вплив загальної економічної політики в державі на розвиток усієї банківської діяльності в цілому та окремого банку зокрема. По-друге, слід враховувати вплив поточної економічної ситуації й насамперед зміни фаз економічного циклу на функціонування банківських установ.

У фазі економічного зростання, коли збільшуються обсяги виробництва товарів і послуг, зростає кон'юнктура на всіх видах ринків, відповідно підвищується попит на банківські послуги, зростають прибутки банків, що сприяє їх стабільній діяльності і активному розвитку.

Під час же економічного спаду і наростання кризових явищ ситуація змінюється на протилежну – скорочуються обсяги залучення банками ресурсів, зменшується потреба у кредитно-розрахунковому обслуговуванні суб'єктів господарювання, знижується прибутковість банківської діяльності й зростають

ризиками, що загалом дуже негативно впливає на фінансовий стан банків . Наведені фактори є неконтрольованими; їхнього впливу банк не може попередити чи змінити і враховує їх як задані величини.

До внутрішніх факторів контрольованих слід віднести: забезпечення адекватності зовнішніх факторів внутрішньому фінансовому стану банку, оцінка забезпечення і покриття ризиків.

б) формування фінансових ресурсів банку, достатніх для ведення банківської діяльності, що зокрема передбачає:

- управління власним капіталом, робота з акціонерами (збереження і нарощування акціонерної власності);
- створення і зміцнення депозитної бази;
- пошук нових клієнтів з метою розширення обсягів залучених і запозичених коштів;
- освоєння нових видів операцій, банківських технологій і ринків для збільшення ресурсної бази;
- забезпечення дохідності активних операцій.

в) оптимізація фінансових ресурсів банку (раціоналізація залучення ресурсів і забезпечення ефективності їх використання):

- підтримання оптимального для даного банку співвідношення власного і залученого капіталу;
- забезпечення оптимальної структури залучених і запозичених коштів і її адекватності структурі активів (за строками і вартістю);
- підвищення адекватності оцінки кредитних ризиків і формування оптимального (необхідного і достатнього) розміру резерву на покриття збитків по позиках;
- аналітична робота банку з розрахунку дохідності операцій, оцінка рентабельності всієї діяльності банку з метою виявлення резервів.

Розглянута нами модель формування фінансових ресурсів банку забезпечує визначення впливу факторів, які можуть вплинути на її побудову і використання. Практична цінність запропонованої моделі полягає у можливості розробки на її базі конкретних схем (варіантів) діяльності банку у відповідних макро- і мікроекономічних умовах.

При формуванні ресурсів банківської установи в ринковій економіці доцільно спиратися на наступні орієнтири:

- банківська діяльність у сфері формування ресурсів має бути зорієнтована на потреби ринку, на задоволення попиту клієнтів, а також на створення й просування таких банківських продуктів і послуг, які можуть забезпечити прибуткову банківську діяльність;
- сформовані банківською установою ресурси мають сповна забезпечувати можливості банку з розміщення коштів;
- ефективність банківської діяльності необхідно забезпечувати зменшенням витрат на формування ресурсів і максимізацію доходів від їх розміщення;
- при формуванні ресурсів банківські установи повинні використовувати сучасну інформаційну базу та новітні технології.

Тому необхідно звернути увагу на наступні напрямки розширення сфери діяльності банку у процесі реалізації ресурсної політики:

- розширення клієнтської бази банків та збереження постійної клієнтури;
- залучення представників малого бізнесу як потенційних власників депозитних рахунків;
- створення багатофункціональної бази даних для управління інформацією про клієнтів;
- розширення спектру продуктів та послуг, що надаються;
- розширення маркетингових прийомів щодо просування банківських продуктів;
- мінімізація витрат при формуванні банківських ресурсів.

Розглянувши проблеми, які представлені у вище наведеному пункті, зобразимо їх у вигляді SWOT –аналізу (табл. 3.4.).

Це дослідження дає змогу простежити ступінь впливу сильних і слабких сторін банку на ринкові можливості, що відкриваються.

Таблиця 3.4

SWOT –аналіз АТ КБ «Приватбанк»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Стабільність банку та відомість торгової марки. 2. Розгалужена мережа відділень. 3. Досвід залучення та утримання клієнтів. 4. Динамічне реагування на ринкові зміни. 5. Концентрація на певних продуктах і послугах (наприклад, безподатковий депозит” для деяких вкладників);. 6. Передові інформаційні технології і висока якість обслуговування. 7. Зручний мобільний додаток. 8. Професійний персонал і високо-професійна система управління 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність стимулюючих заходів на кредитні продукти. 2. Не очевидні переваги від нових проектів. 3. Низькі проценти у гривнях і доларах
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення інвестиційного клімату в країні і зростання рівня доходів населення. 2. Зниження інфляції, зміцнення курсу гривні по відношенню до долара. 3. Розповсюдження електронних платежів або різке зростання попиту на окремі види банківських продуктів і послуг. 4. Розвиток та оптимізація Інтернет-банкінг "Приват24" та інших вже існуючих сервісів. 5. Запуск спеціальних програм для iPhone, різноманітні проекти. 6. Регіональна експансія 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низькі темпи економічного зростання, нестабільна політична ситуація. 2. Наслідки пандемії і світової фінансової кризи, падіння довіри населення до фінансових установ. 3. Нестача якісних позичальників. 4. Відсутність реальних альтернатив кредитування. 5. Складність повернення прострочених кредитів. 6. Вихід на ринок нових конкурентів або зміна власності банку. 7. Зміна переваг клієнтів. 8. Низька платоспроможність населення і відмовлення від іпотечних кредитів. 9. Підвищення вартості будівництва і втрата попиту на ринку нерухомості.

Важливим чинником досягнення стратегічної мети ресурсної політики є збереження та розширення клієнтської бази банківської установи.

При реалізації цього завдання зусилля банку мають бути спрямовані на побудову таких взаємин із клієнтами, які одночасно задовольняли б їхні й банку інтереси, спрямовані на стабільне нарощування ресурсів за умов підтримання ліквідності, забезпечення рентабельності та дотримання інших нормативів діяльності банків, встановлених НБУ.

З цією метою, пропонуємо спрямувати зусилля банку на поліпшення ставлення вкладника до банківської установи, а саме підвищення якості обслуговування клієнтів. Вкладник, який приходить до банківської установи, має розраховувати на те, що про його фінансові потреби подбає кваліфікований персонал. А також має бути переконаний, що банк захистить його інтереси. Банківським працівникам необхідно пам'ятати, що будь-яка дрібниця в установі банку може сформувати лояльність клієнта саме до даної установи. Просте задоволення потреб вкладника нині не є актуальним, оскільки банківська установа має зробити все для того, щоб даний клієнт прийшов до цього банку ще раз. Традиційні методи взаємодій із вкладником стають дедалі неефективними, оскільки клієнтові нині потрібно розуміння суті його проблеми і задоволення потреб.

Для досягнення цієї мети необхідно сегментувати клієнтську базу за кількома ознаками, оскільки саме так можна досягти індивідуального підходу до кожного клієнта. Банківських клієнтів на групи необхідно поділяти відповідно до їхніх потреб, схильностей і глибини відносин із банком. Банк має уникати застосування універсальних, розрахованих на всіх і ні на кого конкретно пропозицій. Клієнтську базу необхідно комплектувати за групами, кожна з яких заслуговує оригінального поєднання сервісу, рекламної політики, асортименту фінансових продуктів і послуг.

Пропоную поділити клієнтську базу банку на групи з визначенням для кожної з них обсягу і частки депозитів та кредитів, прибутковості,

демографічного профілю, динаміки споживання банківських послуг, а також потреб та поведінки споживачів.

Така сегментація показана в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Класифікація клієнтів банку

Назва групи	Характеристика клієнтів групи
Інвестори	клієнти з великим обсягом депозитів, які значно перевищують кредити, що вони отримали в банку
Позичальники	клієнти, які одержали іпотечні кредити або заможні клієнти зі значним обсягом кредитів
Забезпечені	клієнти зі значним обсягом депозитів або високим рівнем поточного доходу
Дебітори	клієнти з високим обсягом кредитів
Юнацтво	клієнти віком до 22 років, студенти
Пенсіонери	клієнти віком понад 60 років або клієнти для яких пенсія – основне джерело доходу
Сумнівні	позичальники з незначним залишком на депозитному рахунку
Активні	клієнти, що роблять більше чотирьох трансакції за місяць
Представники малого бізнесу	Клієнти- позичальники і одночасно клієнти – власники депозитних рахунків
Депозитори	всі інші

Дії ресурсної політики при формуванні та збільшенні ресурсної бази банку за допомогою депозитів мають бути спрямовані на переорієнтацію сприйняття представників малого бізнесу не як позичальників, а як потенційних власників депозитних рахунків. Нині малий бізнес сприймають лише як споживача кредитних ресурсів банків. Але саме представники малого бізнесу володіють значними вільними коштами, котрі можуть розмістити у банківські депозити. Актуальною для банків стала проблема розроблення відповідних депозитних програм, що задовольняли б потреби малого бізнесу. Особливістю малого бізнесу є те, що при обслуговуванні невеликої компанії банківський працівник може одночасно пропонувати як корпоративні, так і роздрібні

продукти та послуги, які призначені для задоволення потреб керівника та співробітників фірми. Такий супутній продаж продуктів може, дати додатковий прибуток, крім загального доходу від малого бізнесу.

Можна також запропонувати подвійний пакет послуг для представників малого бізнесу, що містить:

– «послуги для бізнесу»: лізингові кредити, кредити з можливістю розподілу відповідальності між партнерами, послуги з управління готівкою, послуги з управління капіталом, дебетні картки, особисті банківські сейфи і т. д.;

– «індивідуальні послуги»: клієнтові пропонують на вибір обрання кредиту чи депозиту, дебетної або кредитної картки. Подібну практику застосовує американський банк Sun Trust Bank.

Зростання обсягів і подальше вдосконалення депозитного обслуговування банківських клієнтів можна здійснювати через пошук та впровадження нових форм взаємовигідного співробітництва банку з вкладниками.

До таких форм можна віднести відкриття деяких нових видів депозитних рахунків, поширених у банківській практиці промислово розвинутих країн, наприклад:

- рахунки з управлінням коштами, на яких клієнтам надана можливість зберігати певний мінімум, необхідний для забезпечення поточних розрахунків, а всі суми понад цей мінімум автоматично вкладають у різні види ліквідних і доходних активів, що забезпечують процент вищий, ніж звичайні рахунки до запитання;

- депозитні рахунки грошового ринку, що є, по суті, депозитами до запитання, рівень процентних ставок за якими регулярно (наприклад, щотижня) коригують відповідно до змін ринкової норми банківського процента або встановлюють згідно зі середнім відсотком за державними облігаціями;

- рахунки «зв'язаних послуг», операції за якими передбачають надання комплексу послуг, у т. ч. дозволу на виписування чеків понад залишок на

рахунку, надання сейфа, кредитної картки, зменшення процентів за деякими видами кредитів.

Перспективним напрямом удосконалення депозитного обслуговування клієнтів є розширення кола депозитних рахунків із різноманітними режимами функціонування. Це дасть можливість банківським вкладникам отримати додаткові можливості та використати свої кошти із отриманням прибутку. У відносинах комерційних банків із різними групами клієнтів: як із фізичними особами, так і з юридичним, – доцільно було б використовувати депозитні рахунки, що мають змішаний режим функціонування.

Дійовим методом додаткового залучення банківськими установами коштів на депозити може стати комплексне обслуговування клієнтури. Крім традиційного кредитно-розрахункового і касового обслуговування, комерційні банки можуть надавати своїм клієнтам низку додаткових послуг. Постійне розширення переліку депозитних послуг, зниження їхньої вартості, поліпшення якості кредитно-розрахункового і касового обслуговування, надання різноманітних консультацій сприятимуть зростанню обсягів банківських ресурсів та забезпечать установі банку відповідний рівень прибутковості при розміщенні цих ресурсів у активи. Велика кількість банківських депозитних продуктів нині представлена у багатьох країнах світу. Іноземні банки пропонують безліч вкладів як для населення, так і для юридичних осіб. Серед них – строкові депозити, особливі умови за депозитами до запитання, електронні гаманці та ін.

На жаль, вітчизняні банки не можуть дозволити собі таку кількість продуктів. Дану проблему можна пояснити наступним:

- в Україні немає адекватного попиту на велику кількість таких продуктів;
- економічні суб'єкти залишаються порівняно недосвідченими стосовно питань управління власними коштами або капіталом.

Актуальним завданням для банків є необхідність спрямувати увесь потенціал на залучення нових клієнтів і збереження довіри вже наявних клієнтів. На сучасному етапі розвитку економіки України депозитні продукти банків порівняно з іншими формами інвестування тимчасово вільних фінансових ресурсів є найпростішим варіантом розміщення коштів. Оскільки діяльність на фондовому ринку чи на ринку нерухомості потребує розпорядження значними сумами коштів, проблема ефективної діяльності банків із залучення коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання саме на банківські депозити набуватиме дедалі більшої актуальності, особливо за умов нестабільності економічного середовища. Потребує уваги з боку банківського менеджменту і маркетинговий аспект здійснення ресурсної політики, оскільки з метою ефективного формування банківських ресурсів необхідно використовувати різноманітні маркетингові прийоми для успішного просування на ринок депозитних продуктів.

Слід зазначити, що останнім часом в Україні спостерігається тенденція до залучення коштів клієнтів на рахунки за допомогою проведення банками окремих акцій, збільшення відсоткових нарахувань на вклади клієнтів, визначення диференціації відсотків за різними видами вкладів залежно від валюти і термінів, стимулювання клієнтів через систему маркетингових послуг, аукціони та інші форми заохочення збільшення заощаджень на вигідних умовах тощо. За кордоном широко застосовується акумулювання коштів домашніх господарств за допомогою різдвяних, відпускних, податкових та інших строкових вкладів. Додаткові внески на ці вклади дозволено робити регулярно з метою нагромадження коштів, достатніх для оплати видатків на різдвяні свята чи на час відпустки. Проте такі вклади не дуже поширені в нашій країні. Для банків такі методи мобілізації коштів цікаві тим, що сприяють зростанню депозитів і стимулюють вкладників розміщувати тимчасово вільні кошти саме на банківські рахунки. До співпраці з банківською установою при відкритті

деPOSITНИХ рахунків можна запровадити багато акцій, а саме орієнтованих на дітей, розігрувати подарунки, наприклад футбольний м'яч, м'які іграшки або розігрувати можливість отримати додатково кредит із нульовою ставкою або іпотечний кредит на пільгових умовах.

Ще однією обов'язковою умовою підвищення ефективності депозитного обслуговування банками клієнтів є те, що банки мають звертати особливу увагу на конкуренті переваги інших банків щодо залучення ресурсів. Технологічні і маркетингові нововведення будуть дедалі частішати, оскільки банки намагаються привернути увагу клієнтів новими видами внесків, що відповідають нинішнім фінансовим вимогам. Новинками як за кордоном, так і в Україні нині вважають індексні депозитні сертифікати, брокерські депозити тощо.

Також перспективним є гібридний депозит. Гібридний депозит - це комбінований банківський продукт, що включає інвестицію з гарантованим доходом і низькими ризиками (депозит банку), і високоприбуткову, але ризикову складову - найчастіше, акції або сертифікати інвестиційних фондів.

Популярність гібридного виду депозиту в Європі пояснюється тим, що відсотки за депозитами там досить низькі, в той час як сертифікати інвестиційних фондів можуть забезпечити більш високу прибутковість. Але треба розуміти, що такі депозити розраховані на окремий сегмент населення, адже одразу необхідно розмістити досить велику суму грошей. Метою використання гібридних депозитів є підвищення інвестиційної зацікавленості і залучення нових клієнтів. Механізм укладання договору наступний: банк пропонує клієнту короткостроковий депозит із підвищеною ставкою з одночасною купівлею цінних паперів фонду. Інвестиційна стратегія фонду направлена на отримання прибутку на фондовому ринку зі збереженням

капіталу інвесторів в інструментах з фіксованим доходом (депозитах). Частка капіталу, яка розміщується на депозиті становить не менше 70% від загальної суми вкладених коштів. Дохід за депозитами компенсує можливі втрати від падіння цін на акції.

Для обслуговування клієнта з максимально можливим комфортом банки використовують традиційні заходи, зокрема розширення мережі філій та продовження часу обслуговування. Однак із розвитком сучасних технологій нині в банківській практиці доцільніше користуватися віддаленим (дистанційним) банківським обслуговуванням фізичних і юридичних осіб через банкомати, управління рахунком (банкінг) через телефон, Інтернет тощо. Технологія дистанційного управління передбачає надання клієнтом розпоряджень банку щодо його власного рахунку через засоби дистанційної комунікації. За допомогою цього виду обслуговування клієнт матиме змогу здійснювати практично всі операції, пов'язані з банківським обслуговуванням. Основним напрямом розвитку банківського дистанційного обслуговування клієнтів мають стати такі канали просування банківських послуг, як маркетинг через Інтернет, інтерактивні філії, мобільний банкінг, всесвітня телевізійна мережа (Web-TV). Найсучаснішим, щодо мінімізації банківських витрат на формування ресурсів є використання мобільних телефонів у банківській практиці. На користь розвитку цього напрямку банківського бізнесу говорить те, що практично 90% дорослого населення користується послугами мобільних телефонів, застосовуючи при цьому як новітні мобільні апарати – смартфони, так і сучасне програмне забезпечення. Крім того, мобільний банкінг спроможний охопити ті групи клієнтів, які не мають персональних комп'ютерів або постійного доступу до мережі Інтернет. Здійснення трансакцій за допомогою мобільних телефонів доступно у режимі off-line. Таким чином, врахування новітніх світових тенденцій при розробленні ресурсної політики банків зможе зменшити витрати на формування ресурсів банківської установи, а

відтак досягти однієї з цілей ресурсної політики. Конкуренція у банківській галузі загострилася так, що постійний пошук і впровадження нових видів депозитних продуктів стає для багатьох банків питанням не лише лідерства, а й виживання. Розглянуті напрямки ресурсної політики щодо депозитного обслуговування банками клієнтів можуть сприяти розширенню сфери діяльності банків в Україні, їх адаптації до нових ринкових умов і зростаючих потреб клієнтури у повноцінному комплексі послуг, адекватному вимогам сучасного стану економіки.

3.3. Вдосконалення політики банку щодо формування фінансових ресурсів

Приватбанк: Депозити2021

Депозити Привату є найбільш вигідними у двох випадках

Стандарт Безподатковий:

Ви отримуєте зарплату, пенсію, стипендію або соціальну допомогу на карту ПриватБанку. Ці гроші можна розмістити на “безподатковому” депозиті у гривнях. З нього також сплачуються податки. Але ставки на сайті банку вказані вже після їхньої сплати. Тому депозит є дуже вигідним на тривалі строки.

Карта Універсальна

У вас є гроші на Універсальній карті, які потрібно зняти готівкою. Або на будь-якій іншій карті Привату з платним зняттям готівки. Замість того щоб платити 1 % за зняття готівки, ви можете ці кошти розмістити на депозиті Стандарт на 1 місяць у гривнях і доларах США і на 3 місяці у євро. По закінченні строку депозит можна отримати готівкою без сплати комісії. Таким чином економія складає 12 % річних у гривнях і доларах і 4 % річних у євро. [56]

Дохід за депозитами у гривні розраховується, виходячи зі ставки по депозитам (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Ефективні ставки депозитів на суму 100 тисяч гривень, % річних.[56]

Строк, міс	1 міс	3 міс	6 міс	12 міс
Стандарт	4.00	6.02	7.08	7.71
Стандарт з достр. зняттям	4.00	4.51	5.55	6.13
Приват вклад	4.00	4.01	4.03	4.06
Стандарт Безподатковий	4.66	7.18	8.50	9.31

З 03.02.2021 банк зменшив відсотки: гривні на 3 місяці на 1.00 % річних, гривні на півроку і рік на 0.50 % річних, а у доларах США була встановлена єдина ставка на усі строки – 0.01 % річних. Також банк знизив на 0.25 % річних бонус за автопродлонгацію.

Станом на 1.01.2020р. в Україні було 11.3 млн. пенсіонерів, середній розмір пенсії – 3000 грн.

Якщо понизити мінімальну суму вкладу для пенсіонерів до 20 000грн., передбачимо, що один пенсіонер з тисячі скористається цією пропозицією, а банк отримані кошти спрямує на видачу кредитів навіть не під 24% річних, а під 16% річних (табл.3.7).

Таблиця 3.7

Розрахунок доходу банку від запропонованих заходів, грн

Вид і сума вкладу	Кількість вкладників	Процентний дохід банку на 1 вклад	Процентні витрати банку (дохід пенсіонера)	Витрати на обслуговування вкладу	Чистий процентний дохід банку
Стандарт «Безподатковий» 20 000	11 000	3600	1862	400	19 118 000
Для малого бізнесу					
1 вар. Кредит 5-7-9 200 000грн.	1000	18 000	Min 4% 8 000	4 000	10000000
2 вар. Кредит під 24%річних 200 000 грн.	1000	48 000	Min 4% 8 000	4 000	4 0000000
3 вар. Кредит під 16% річних	1000	48 000	7710	4 000	40 290 000

300 000 грн. з одночасним вкладенням депозиту на суму 100 000грн.					
4 вар. Депозит «Безподатковий» 100 000грн Кредит – під 24% річних 300 000грн.	1000	72 000	9310	2000 6000	62690000

Без сумніву, що для малого бізнесу найкращий варіант – це отримання кредиту за програмою «Кредит 5-7-9», але для багатьох вона не доступна. Аналіз 2-4 варіантів отримання коштів, дає такі витрати по варіантам для бізнесу:

2 вар. Витрати = 48000 + 4000 = 52 000 грн.

3 вар. Витрати = 48000 + 4000 - 7710 = 44 290 грн.

4 вар. Витрати = 72000 + 8 000 - 9310 = 70 690 грн.

Тому із доступних варіантів отримання кредиту для малого бізнесу може бути 3 варіант. Результати впровадження нових депозитних продуктів визначили наступне:

- знизити мінімально можливу суму вкладу для пенсіонерів до 20000 грн.;
- знизити ставку по кредиту при одночасному відкритті депозиту на третину суми кредиту.

Загальні відомості про загальний річний дохід, який має отримати банк від впровадження даних продуктів, таблиця 3.8.

Таблиця 3.8

Фінансовий результат від запропонованих продуктів (грн.)

Назва продукту	Зміст заходу	Чистий процентний дохід, тис. грн.
----------------	--------------	------------------------------------

Стандарт «Безподатковий»	Отриману зарплату, пенсію, стипендію або соціальну допомогу на карту ПриватБанку можна розмістити на «Безподатковому» депозиті у гривнях.	19 118 000
Депозит з овердрафтом	Поєднання строкових депозитів з відкриттям овердрафту. Овердрафт або звичайний кредит за зниженою відсотковою ставкою може бути використаний клієнтом у випадку термінової потреби у коштах без розірвання договору банківського вкладу.	40 290 000
РАЗОМ		59 408 000

Для перевірки ефективності запропонованих заходів необхідно визначити показники ефективності діяльності банку:

- чистий процентний дохід;
- чисту процентну маржу;
- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу і порівняти їх з фактичними

показниками ефективності роботи банку за минулі роки.

Загальна сума додатково залучених депозитів складає 220 000 тис. грн. від пенсіонерів і 1 000 000 грн. від малого бізнесу. Загальна сума додатково отримано доходу банку в результаті впровадження нових банківських продуктів та оптимізації їх структури складає 10 664 900 тис. грн. Для більш чіткого уявлення про покращення фінансового стану банку, та підтвердження ефективності запропонованих заходів розглянемо як змінилися показники ефективності діяльності банку (табл.3.9-3.10).

Таблиця 3.9

Розрахунок нормативів ліквідності банку

Показник	2020	Прогнозні значення
Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	0.176	0.179
Коефіцієнт ресурсної ліквідності	0.549	0.561
H4	38.35%	38.36%
H5	66.74%	66.84%
H6	62.48%	62.49%

Таблиця 3.10

Прогнозні показники ефективності діяльності банку, млн. грн.

Показник	2020	Прогноз
Процентні доходи	33563	33622
Процентні витрати	(11943)	(11945)
Чистий процентний дохід	21620	21677
Залишки виданих позик	55021	55341
Депозити, залучені на платній основі	312568	312888
Загальні активи	382643	382963
Комісійний дохід	27649	27658
Комісійні витрати	(8888)	(8892)
Адміністративні та інші витрати	(18087)	(18087)
Чистий прибуток	24561	24623
Власний капітал	53057	53057
Всього зобов'язань	329586	330106
Чиста процентна маржа,%	5.65%	5.68%
Чистий спред,%	57.18%	57.69%
Рунтабельність активів (ROA),%	6.42%	6.43%
Рентабельність власного капіталу (ROE),%	46.29%	46.41%

Всі показники ефективності роботи банку покращились. Ці зміни відбулись за рахунок зростання процентного доходу банку в більшому співвідношенні порівняно із зростанням процентних витрат банку.

Ці зміни свідчать про підвищення рентабельності роботи банку. Загалом позитивна динаміка зміни фінансових коефіцієнтів підтверджує ефективність запропонованих заходів, їх доцільність та вчасність.

Зростання величини прибутку банку позитивно позначилось на показниках рентабельності власного капіталу. Так, рентабельність активів зросла до 6.43%, а рентабельність власного капіталу зросла до 46.40%.

Висновки до розділу 3

Модель по забезпеченню фінансовими ресурсами банку, враховуючи вищенаведене можна подати таким чином:

- а) визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на процес формування ресурсів банку;
- б) формування фінансових ресурсів банку, достатніх для ведення банківської діяльності;
- в) оптимізація фінансових ресурсів банку (раціоналізація залучення ресурсів і забезпечення ефективності їх використання).

Практична цінність запропонованої моделі полягає у можливості розробки на її базі конкретних схем (варіантів) діяльності банку у відповідних макро- і мікроекономічних умовах.

Необхідно звернути увагу на наступні напрямки розширення сфери діяльності банку у процесі реалізації ресурсної політики:

- розширення клієнтської бази банків та збереження постійної клієнтури;
- залучення представників малого бізнесу як потенційних власників депозитних рахунків;
- створення багатофункціональної бази даних для управління інформацією про клієнтів;
- розширення спектру продуктів та послуг, що надаються;
- розширення маркетингових прийомів щодо просування банківських продуктів;
- мінімізація витрат при формуванні банківських ресурсів.

Зростання обсягів і подальше вдосконалення депозитного обслуговування банківських клієнтів можна здійснювати через пошук та впровадження нових форм взаємовигідного співробітництва банку з вкладниками.

До таких форм можна віднести відкриття деяких нових видів депозитних рахунків, поширених у банківській практиці промислово розвинутих країн, наприклад:

- рахунки з управлінням коштами, на яких клієнтам надана можливість зберігати певний мінімум, необхідний для забезпечення поточних розрахунків, а всі суми понад цей мінімум автоматично вкладають у різні види ліквідних і доходних активів, що забезпечують процент вищий, ніж звичайні рахунки до запитання;
- депозитні рахунки грошового ринку, що є, по суті, депозитами до запитання, рівень процентних ставок за якими регулярно (наприклад, щотижня) коригують відповідно до змін ринкової норми банківського процента або встановлюють згідно зі середнім відсотком за державними облігаціями;
- рахунки «зв'язаних послуг», операції за якими передбачають надання комплексу послуг, у т. ч. дозволу на виписування чеків понад залишок на рахунку, надання сейфа, кредитної картки, зменшення процентів за деякими видами кредитів.

Вдосконалення політики банку щодо формування фінансових ресурсів дозволило залучити додаткові кошти, збільшити кредитний портфель, підвищити показники ефективності діяльності банку.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень, аналізу і теоретичного узагальнення існуючих методологічних засад залучення фінансових ресурсів комерційних банків встановлено таке.

1 Як фінансовий інститут, сучасна банківська установа виступає комерційною структурою, головною метою діяльності якої є отримання прибутку, а тому основні завдання її фінансової діяльності – зростання фінансового потенціалу та забезпечення ефективного його використання. Реалізація на практиці цих завдань може бути досягнута тільки за умови ефективного управління банківськими ресурсами, як складової загального процесу управління діяльністю банком.

2. Стабільність банківської діяльності забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими.

3. В умовах політичної та економічної нестабільності загострюється проблема ефективного розвитку банківського сектору та підтримання його ліквідності, вирішення цієї проблеми пов'язане із умінням банків залучати кошти клієнтів на депозитні вклади, раціонально розпоряджатися ними.

4. Перспективним напрямком удосконалення депозитних операцій є розширення кола депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості по використанню своїх коштів із прийнятним рівнем доходів.

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити

обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. Оптимізація ресурсної бази допомагає визначати масштаби розвитку комерційного банку і збільшити обсяг прибутку.

На основі проведеного аналізу ефективності управління пасивними операціями встановлено таке.

1. Формування та реалізація ефективної ресурсної політики комерційного банку значною мірою залежить від того, наскільки збалансованими за строками є джерела залучення та напрями розміщення ресурсів. Стабільність банківської діяльності забезпечується ефективним управлінням активами й пасивами банку шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими.

2. Ураховуючи невизначену економічну ситуацію в Україні, управління пасивами, зокрема, капіталом стає одним з головних чинників, що забезпечує стабільність функціонування банку. Нинішній рівень капіталу банківської системи України в цілому є недостатнім для забезпечення стабільного функціонування і розвитку банків. Нестабільність економіки потребує забезпечення адекватності регулятивного капіталу банку на необхідному рівні.

3. Аналіз діяльності банку показав, що протягом досліджуваного періоду статутний капітал банку зріс у 4 рази, резерви банку значно збільшилися, але накопичений дефіцит знизився лише на 15%. В цілому ж власний капітал банку збільшився в 3 рази, а загальна сума пасивів – на 71.96%.

За останні чотири роки значно зменшились в пасивах кошти банків (майже в 3 рази). В той же час більш ніж на 30% зросли рахунки клієнтів. Але, якщо розглянути структуру рахунків клієнтів, можна відмітити, що зростає сума рахунків до запитання (майже в 4 рази), в той же час зменшується сума строкових депозитів (на 20% за останні 4 роки). Таким чином, можна відмітити, що структура зобов'язань змінилась, а їх абсолютна величина збільшилась на 20%.

Найбільша частина кредитів припадає на кредити фізичних осіб (майже 90% від загальної суми кредитування), але темпи їх зростання знизились і знаходяться в межах 7% в порівнянні темпі зростання у 2018 році становили 46%, у 2017 році – 30%).

Якщо розглянути структуру кредитів фізичним особам, то можна визначити, що майже в 4 рази зросли споживчі кредити, але питома вага їх залишається невеликою (на рівні 6%). Найбільшу питому вагу займають кредити на кредитні картки (до 76%), але темпи їх зростання зменшились з 30% у 2017 та 2018 роках до 15% у 2019 році. Можна зробити висновок, що Приватбанк є безумовним лідером з надання кредитів фізичним особам на поточні потреби.

Кредити ж юридичним особам за останні чотири роки збільшились майже втричі, але питома вага їх збільшилась лише на 5 % (з 13.8% у 2016 році до 18,05% у 2020 році).

Банк мав низьку рентабельність активів і власного капіталу у 2017 році, що свідчить про недостатньо ефективне управління активами та пасивами банку. Але за останні роки спостерігається суттєве підвищення рентабельності.

Найбільш позитивний фактор, це наявність чистого прибутку, який навіть у кризовий період зростає дуже високими темпами.

Коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) за аналізований період збільшився з від'ємного значення у 2016 році до 21,34 % в 2019 р. Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку.

Хоча в цілому сума строкових депозитів має тенденцію до зменшення (за період аналізу – на 20%), але зростання кредитного портфелю більш ніж на 80%

призвело до зростання коефіцієнту активності використання залучених коштів у кредитний портфель свідчить про підвищення активності у створенні кредитного портфеля залученими на строкових засадах депозитами.

Всі показники ліквідності банку підвищуються, що можна розцінити як позитивний результат роботи банку.

Успішне формування ресурсного портфелю банку відбувалося на основі активізації пасивних операцій банку та підвищення їх ефективності.

Модель по забезпеченню фінансовими ресурсами банку, враховуючи вищенаведене можна подати таким чином:

- а) визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на процес формування ресурсів банку;
- б) формування фінансових ресурсів банку, достатніх для ведення банківської діяльності;
- в) оптимізація фінансових ресурсів банку (раціоналізація залучення ресурсів і забезпечення ефективності їх використання).

Практична цінність запропонованої моделі полягає у можливості розробки на її базі конкретних схем (варіантів) діяльності банку у відповідних макро- і мікроекономічних умовах.

Необхідно звернути увагу на наступні напрямки розширення сфери діяльності банку у процесі реалізації ресурсної політики:

- розширення клієнтської бази банків та збереження постійної клієнтури;
- залучення представників малого бізнесу як потенційних власників депозитних рахунків;
- створення багатофункціональної бази даних для управління інформацією про клієнтів;
- розширення спектру продуктів та послуг, що надаються;
- розширення маркетингових прийомів щодо просування банківських продуктів;
- мінімізація витрат при формуванні банківських ресурсів.

Зростання обсягів і подальше вдосконалення депозитного обслуговування банківських клієнтів можна здійснювати через пошук та впровадження нових форм взаємовигідного співробітництва банку з вкладниками.

До таких форм можна віднести відкриття деяких нових видів депозитних рахунків, поширених у банківській практиці промислово розвинутих країн, наприклад:

- рахунки з управлінням коштами, на яких клієнтам надана можливість зберігати певний мінімум, необхідний для забезпечення поточних розрахунків, а всі суми понад цей мінімум автоматично вкладають у різні види ліквідних і доходних активів, що забезпечують процент вищий, ніж звичайні рахунки до запитання;
- депозитні рахунки грошового ринку, що є, по суті, депозитами до запитання, рівень процентних ставок за якими регулярно (наприклад, щотижня) коригують відповідно до змін ринкової норми банківського процента або встановлюють згідно зі середнім відсотком за державними облігаціями;
- рахунки «зв'язаних послуг», операції за якими передбачають надання комплексу послуг, у т. ч. дозволу на виписування чеків понад залишок на рахунку, надання сейфа, кредитної картки, зменшення процентів за деякими видами кредитів.

Вдосконалення політики банку щодо формування фінансових ресурсів дозволило залучити додаткові кошти, збільшити кредитний портфель, підвищити показники ефективності діяльності банку.

Зростання величини прибутку банку позитивно позначилось на показниках рентабельності власного капіталу. Так, рентабельність активів зросла до 6.43%, а рентабельність власного капіталу зросла до 46.41%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121 – III // Урядовий кур'єр. – 2001. №8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-XII // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 49, ст.682. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
3. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268) . [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
4. Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 № 2740-III / [Електронний ресурс]. — 2010. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2740-14>
5. Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій [Електронний ресурс] : Постанова Національного банку України від 03.12.2003 № 516 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (дата звернення: 23.04.2021).
6. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція від 28.08.2001 №368. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

7. Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України - Постанова Правління НБУ №244 від 27.08.01р.
8. Азаренкова Г. М. Управління фінансовими ресурсами банку : монографія / Г. М. Азаренкова, І. І. Біломістна, В. Г. Сословський. – Київ: УБС НБУ, 2012. – 179 с.
9. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 276с.
10. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін. – К.: КНЕУ, 2003. – 599с.
11. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навчальний посібник / НБУ; ред. У.Я. Грудзевич. - К.: УБС НБУ, 2007. - 222 с. –
12. Банківські операції: Підручник / За ред.. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727с.
13. Банківський менеджмент: Навч. посіб. / Кириченко О., Гіленко І., Ятченко А. — К.: Основи. — 1999. – 671с.
14. Барилюк І. В. Теоретико-методологічні засади вивчення сутності поняття «ресурсний потенціал банку» [Текст] / І. В. Барилюк // Економічний простір. – 2009. – № 19. – С. 205–213.
15. Білокін Г. Застосування економіко – математичних моделей у внутрібанківському аудиті. // Вісник НБУ, 2005. – №4. – С.54 – 56.
16. Васюренко, О. В. Банківські операції : навч. посібник / О.В. Васюренко. - К. : Знання, 2004. - 324 с.
17. Васюренко, О. В. Банківський менеджмент : навч. посібник / О.В. Васюренко. - К. : ВЦ Академія, 2001. - 320 с.
18. Васюренко О. Ресурсний потенціал комерційного банку [Текст] / Васюренко О., Федосік І. // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 58– 64.
19. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: навч. посібник. – К.:КНЕУ, 2003

20. Вовчак О.Д. Банківська справа: навч. посіб. / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів, „Новий світ2000”, 2008. – 559 с.
21. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа [Текст] : підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. - К.: Знання, 2008. - 564с.
22. Вожжов А. П. Процессы транс формации банковских ресурсов [Текст] / А. П. Вожжов. – Севастополь : Изд. СевНТУ, 2006. – 339с.
23. Дзюблюк О. Розвиток банківського сектору в умовах деформації світового фінансового простору[Текст] / О. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 10. – С. 76-83
24. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 17.
25. Дударенко О. А. Банківські ресурси, їх складові та проблема акумуляції / О. А. Дударенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2006. – Т. 15. – С. 267 – 275.
26. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків [Текст]: навч. посібн. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с.
27. Заруба О. Ресурсне забезпечення банку: розробка моделі [Текст] / О. Заруба // Вісник НБУ. – 2008. – № 9. – С. 35–37.
28. Зянько В. В. Банківський менеджмент : навчальний посібник / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 126 с.
29. Землячов С.В. Сутність, джерела формування та значення ресурсної бази комерційних банків / С.В.Землячов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfb/2009_3/Magazine_03_09_st12_pp68-74.pdf.

30. Карчева Г. Т. Системний аналіз прибутковості діяльності банків України / Г. Т. Карчева // Бізнес Інформ. – 2015. – № 9. – С. 308-313. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_9_50
31. Коваленко В. В. Функціональна достатність ресурсного потенціалу банків: методи оцінювання та напрями забезпечення [Текст]: монографія / В. В. Коваленко, Ж. І. Торяник. – Х., 2010. – 180 с.
32. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку : навч. посіб. / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. -Суми : Університетська книга, 2003.-734 с.
33. Козьменко С. Реформа національної системи гарантування вкладів: ключові положення та перспективи розвитку [Текст] / С. Козьменко, І. Школьник, Т. Савченко // Вісник Національного банку України. – 2012. – №06 (196) – С. 14-21
34. Копилюк О. І. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. / Копилюк О. І., Музичка О. М. ; Укоопспілка, Львів. торг.-екон. ун-т. – Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. – 415 с.
35. Кравченко І. Банківська система та проблеми стратегічного розвитку [Текст] / І. Кравченко, Г. Багратян, Є. Мазіна// Вісник Національного банку України – 2012. – № 2. – С. 7-10.
36. Криклій О.А. Банківський менеджмент. Монографія / [О. А. Криклій, Н. Г. Маслак, О. М. Пожар та ін.]. –Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2011. – 152 с.
37. Мороз А. М. Банківські операції : [підручник] / [Мороз А. М., Савлук М. І., Пудовкіна М. Ф. та ін. ; За заг. ред. А. М. Мороза]. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.
38. Микитенко В. В., Алимов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст] / Продуктивні сили України. науково-теоретичний економічний журнал. К.: – РВПС НАН України, 2007. – № 1. – С. 135–151.

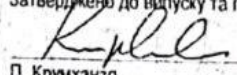
39. Примостка Л. Методичні аспекти аналізу ефективності управління портфелями комерційних банків [Текст] / Примостка Л. // Банківська справа. – 2010. – № 1(30). – С. 27–29
40. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку, К.: Лібра, 2007. – 322 с.
41. Пурій Г. М Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України [Електронний ресурс] / Г. М Пурій // Фінансовий простір – 2017. – № 3 (27) – С. 41-45. – Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1703/17pgmbsu.pdf>
42. Сєдих О. Є. Оцінка ефективності управління продуктами банку / О. Є. Сєдих // Економічний простір. – 2009. – № 22 (1). – С. 176–184.
43. Слобода Л. Я. Обґрунтування методів управління власним капіталом банків / Л. Я. Слобода, Юрків Н. Я. // Регіональна економіка. – 2012. - №1. – С. 117-123.
44. Рябокінь М. В. Сек'юритизація фінансових активів як інноваційна форма фінансування в Україні [Текст]: автореферат дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.08 / Рябокінь М.В. – Ірпінь, 2016. – 22 с.
- 44 .Талах Т. А. Ресурсний потенціал підприємства як основа успішного розвитку [Текст] / Т.А. Талах // Луцький НТУ «Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси» - Випуск 9 (33). – Ч.3. – 2012. – 46 с.
- 45 б.Третуб Д.В. Тенденції розвитку сучасного ринку депозитів / Третуб Д.В. // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 139-143.
46. Станіславчук Н.О. Банківська система України: стан та перспективи розвитку в умовах фінансової глобалізації / Н.О.Станіславчук, В.В. Люльченко // Вісник Українськотуркменського культурно-освітнього центру: міждисциплінарний науковий збірник. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. – Вип. 1, Ч.ІІ. – с.182-187.

47. Управління залученням банківських ресурсів з депозитних джерел : монографія / С. П. Ярошенко, І. В. Сало, О. В. Крухмаль, О. С. Кобичева. – Суми : Університетська книга, 2011. – 105 с.
48. Управління діяльністю банку : методологія і практика [Текст] : монографія / ред. : О. В. Васюренко ; колектив : О. В. Васюренко. - К. : УБС НБУ, 2008. - 230 с
49. Федосік І. М. Особливості управління ресурсним потенціалом комерційного банку [Текст] / І. М. Федосік // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Економічна серія. – 2005. – № 534. – С. 277–280.
50. Фінансове планування та прогнозування діяльності банків [Текст] : монографія / О. В. Васюренко, Г. М. Азаренкова, Н. П. Погореленко ; ред. : О. В. Васюренка. - К. : УБС НБУ, 2009. - 323 с.
51. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник / Л. О. Примостка. – 3-тє вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2012. — 338 с.
52. Фурсова В.А. Формування ресурсної бази комерційних банків: сучасний стан і перспективи розвитку [Текст] / В.А. Фурсова, М.О. Капелюшна // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – 2015. – №50. – С. 118-124.
53. Шеремет А. Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 255 с.
- 54 . Значення економічних нормативів в цілому по системі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>
55. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
56. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи	20	30 754	24 485
Процентні витрати	20	(14 002)	(18 374)
Чистий процентний дохід		16 752	6 111
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(6 089)	(7 379)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		10 663	(1 268)
Доходи за виплатами та комісійними	22	19 590	13 211
Витрати за виплатами та комісійними	22	(4 402)	(3 017)
Прибуток мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	9	-	3 491
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 983	1 084
Прибуток мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		1 145	(2 501)
Прибуток мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3	-
Збитки мінус прибуток від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	(3 085)	-
(Збитки)прибуток від оцінки приміщень та інвестиційної нерухомості		(553)	247
Зменшення корисності нематеріальних активів		-	(1)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(13)	(71)
Зменшення корисності інвестицій в асоційовану компанію		-	(95)
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(13 988)	(12 194)
Інші доходи		1 457	1 530
Інші витрати		(11)	(15)
Прибуток до оподаткування		12 789	397
Кредит/(витрати) з податку на прибуток	24	9	(19)
Чистий прибуток за рік		12 798	378
Інші сукупні доходи/(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нареалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 872)	(1 000)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(3)	-
- Зміни у резерві під очікувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Приміщення:			
- Переоцінка приміщень		2	(20)
- Податковий ефект		(1)	4
Інші сукупні витрати		(1 874)	(1 016)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ/(ВИТРАТ) ЗА РІК		10 924	(638)
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	19	17,39	0,90

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Кравчук
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремі звіт про зміну капіталу

У міжбанках утримувати злишки	Акціонерний капітал	Ємідивідний дохід	Внески у капітал, отримані за випуском, але не зареєстровані нові акції	Результат від операцій з акціонером	Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	Резерв переоцінки приміщень	Загальні резерви та інші фонди	Накопичений дефіцит (перераховано)	Всього капіталу (перераховано)
	Прям.								
Залишок на 1 січня 2017 (ж перераховано)	50 695	23	111 591	9 934	521	783	1 619	(178 048)	(882)
Вплив перерахунку	3	-	-	-	-	22	-	(25 498)	(25 466)
Залишок на 1 січня 2017 (ж перераховано)	50 695	23	111 591	9 934	521	805	1 619	(201 536)	(26 348)
Прибуток за рік (ж перераховано)	-	-	-	-	-	-	-	378	378
Інші сукупні збитки за рік	-	-	-	-	(1 000)	(16)	-	-	(1 016)
Всього інших сукупних доходів (збитків) за рік (ж перераховано)	-	-	-	-	(1 000)	(16)	-	378	(638)
Реструкція акціонерного капіталу	155 365	-	(155 360)	-	-	-	-	-	-
Збільшення акціонерного капіталу профінансоване за рахунок державних облігацій	-	-	48 365	-	-	-	-	-	48 365
Результат від первісного визнання державних боргових цінних паперів, отриманих як внесок в акціонерний капітал	-	-	-	2 240	-	-	-	-	2 240
Інше зменшення акціонерного капіталу	-	-	(4 591)	-	-	-	-	-	-
Переведення (амортизація) резерву переоцінки приміщень до нерозподіленого прибутку	-	-	-	-	-	-	2 008	2 583	-
Переведення резерву	-	-	-	-	-	(20)	-	20	-
Залишок на 31 грудня 2017 (ж перераховано)	206 060	23	-	12 174	(478)	789	6 211	(201 138)	23 619
Вплив переходу на МСФЗ 9	3	-	-	-	(949)	-	-	(2 130)	(3 076)
Залишок на 1 січня 2018	206 060	23	-	12 174	(1 428)	789	6 211	(203 268)	20 543
Прибуток за рік	-	-	-	-	-	-	-	12 798	12 798
Інші сукупні доходи (збитки) за рік	-	-	-	-	(1 875)	-	-	-	(1 874)
Всього інших сукупних доходів (збитків) за рік	-	-	-	-	(1 875)	-	-	12 798	10 924
Зміна у резервах переоцінки приміщень внаслідок:									
- реструктуризації приміщень до інших активів	-	-	-	-	-	(31)	-	31	-
- вибуття приміщень	-	-	-	-	-	(32)	-	32	-
- переведення (амортизація) резерву переоцінки приміщень до нерозподіленого прибутку	-	-	-	-	-	(20)	-	20	-
Залишок за 31 грудня 2018	206 060	23	-	12 174	(3 303)	687	6 211	(190 388)	31 464

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Кравчук
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

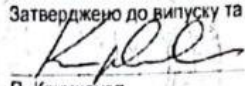

 В. В. Яроленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про рух грошових коштів

У мільйонах українських гривень	Прим.	2018 рік	2017 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Процентні доходи отримані		29 791	20 865
Проценти сплачені		(14 163)	(18 475)
Виплати та комісійні отримані		19 590	13 211
Виплати та комісійні сплачені		(4 402)	(3 017)
Дохід отриманий від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		1 958	1 084
Сплачені витрати, пов'язані з персоналом		(5 727)	(4 547)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом		(7 487)	(5 388)
Інші доходи отримані		1 422	1 530
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		20 982	5 265
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте збільшення залишків обов'язкового резерву		(1)	(35)
Чисте зменшення(збільшення) заборгованості банків		2 911	(2 768)
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам		(13 515)	(10 387)
Чисте зменшення(збільшення) інших фінансових активів		55	(217)
Чисте збільшення інших активів		(188)	(218)
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості перед НБУ		(1 500)	1 500
Чисте зменшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями		(24)	(2 380)
Чисте збільшення коштів клієнтів		20 911	25 109
Чисте збільшення(зменшення) резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань		512	(247)
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності		30 143	15 624
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		14	83
Придбання приміщень, удосконалень орендованого майна та обладнання		(1 368)	(627)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		112	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		(24)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		7 074	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(32 926)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		4 305	-
Придбання інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		(3 519)	-
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів, утримуваних для продажу		-	1 400
Придбання інвестиційних цінних паперів для продажу		-	(10 788)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	285
Придбання інвестиційних цінних паперів, що утримуються до погашення		-	(4 440)
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності		(26 332)	(14 087)
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Надходження коштів від кредиту рефінансування НБУ		-	15 701
Погашення заборгованості перед НБУ		(1 000)	(22 876)
Погашення субординованого боргу		(134)	-
Чисті грошові кошти, використані в фінансової діяльності	32	(1 134)	(7 175)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти		(506)	486
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти		(15)	-
Чисте збільшення(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		2 156	(5 152)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		23 521	28 673
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	7	25 677	23 521

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року

П. Крумханцл
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	1 715	875
Поточні податкові активи	22	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	155
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 379
Активи з права користування	10	1 748	1 716
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 894	4 764
Інші фінансові активи	12	3 448	2 210
Інші активи	13	8 900	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		2	201
Кошти клієнтів	14	312 708	240 621
Зобов'язання орендаря з лізингу	31	1 855	1 748
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	22	146	121
Інші фінансові зобов'язання	15	2 907	1 522
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 082	3 260
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		329 700	255 194
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	206 060	206 060
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	589	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	9	(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	17	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(171 665)	(169 918)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		52 825	54 529
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
 В.о. Голови Правління

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	18	33 563	33 841
Процентні витрати	19	(11 961)	(14 174)
Чистий процентний дохід		21 602	19 667
Відрахування до резерву на зменшення корисності	19	(1 771)	(4)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		19 831	19 663
Доходи за виплатами та комісійними	20	27 649	24 575
Витрати за виплатами та комісійними	20	(8 888)	(6 386)
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		3 103	2 589
(Збитки мінус прибутки)/прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		(7 460)	6 510
Прибуток мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	8	8
Прибуток мінус збитки(збитки мінус прибутки) від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	16 045	(1 526)
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	16	(8 577)	(387)
Збитки(прибутки) від уцінки будівель (що перевищують дооцінку) та переоцінки інвестиційної нерухомості		(256)	4
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(119)	(134)
(Зменшення корисності)/відновлення зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		(124)	8
Адміністративні та інші операційні витрати	21	(18 006)	(14 428)
Інші чисті доходи		1 090	2 113
Прибуток до оподаткування		24 296	32 609
Кредит з податку на прибуток	22	6	-
Чистий прибуток за рік		24 302	32 609
Інші сукупні доходи(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід			
- Нерезалізований (збиток)/прибуток від переоцінки		(1 649)	2 037
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(8)
- Податковий ефект		(6)	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		139	(70)
- Податковий ефект		(25)	15
Інші сукупні (витрати)/доходи		(1 549)	1 974
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		22 753	34 583

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самарина
 В.о. Голови Правління

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про зміни капіталу за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Акціонерний капітал	Емісійний дохід	Резерв переочисних будівель	Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	Результат від операцій з акціонером	Загальні резерви та інші фонди	Накопичений дефіцит	Всього капіталу
Залишок на 1 січня 2019	206 060	23	687	(3 303)	12 174	6 211	(199 368)	31 464
Прибуток за звітний період	-	-	-	-	-	-	32 609	32 609
Інші сукупні доходи/(збитки) за рік	-	-	(55)	2 029	-	-	-	1 974
Всього інших сукупних доходів/(збитків) за рік	-	-	(55)	2 029	-	-	32 609	34 583
Зміна у резервах переочисних будівель внаслідок:								
- пероведення (амортизація) резерву переочисних будівель до нерозподіленого прибутку	-	-	(18)	-	-	-	18	-
Розподіл прибутку:								
- виплата дивидендів	-	-	-	-	-	-	(11 518)	(11 518)
- переведення до резервного фонду	-	-	-	-	-	639	(639)	-
Залишок на 31 грудня 2019	206 060	23	614	(1 274)	12 174	6 850	(169 918)	54 529
Залишок на 1 січня 2020	206 060	23	614	(1 274)	12 174	6 850	(169 918)	54 529
Прибуток за звітний період	-	-	-	-	-	-	24 302	24 302
Інші сукупні доходи/(збитки) за рік	-	-	114	(1 663)	-	-	-	(1 549)
Всього інших сукупних доходів/(збитків) за рік	-	-	114	(1 663)	-	-	24 302	22 753
Зміна у резервах переочисних будівель внаслідок:								
- пероведення (амортизація) резерву переочисних будівель до нерозподіленого прибутку	-	-	(39)	-	-	-	39	-
Розподіл прибутку:								
- виплата дивидендів	17	-	-	-	-	-	(24 457)	(24 457)
- переведення до резервного фонду	17	-	-	-	-	1 631	(1 631)	-
Залишок за 31 грудня 2020	206 060	23	689	(2 937)	12 174	8 481	(171 665)	52 825

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
 В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Примітки до цього звіту: Б-20

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про рух грошових коштів за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Проценти доходи отримані		32 658	33 239
Проценти сплачені		(12 266)	(14 095)
Виплати та комісійні отримані		27 649	24 575
Виплати та комісійні сплачені		(8 888)	(6 386)
Дохід отриманий від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		3 103	2 589
Сплачені витрати пов'язані з персоналом		(7 683)	(7 311)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат пов'язаних з персоналом		(6 315)	(6 576)
Інші доходи отримані		1 319	2 187
Податок на прибуток сплачений		(4 403)	(2 073)
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		25 174	26 149
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте зменшення/(збільшення) залишків обов'язкового резерву		5	(6)
Чисте зменшення/(збільшення) заборгованості банків		2 065	(27 073)
Чисте зменшення/(збільшення) кредитів та авансів клієнтам		2 562	(10 245)
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів		(2)	270
Чисте зменшення/(збільшення) інших активів		300	(601)
Чисте (зменшення)/збільшення заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями		(220)	111
Чисте збільшення коштів клієнтів		56 207	21 979
Чисте (зменшення)/збільшення резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань		(669)	25
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності		85 402	10 609
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу основних засобів		36	21
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(2 224)	(1 923)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		-	46
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		32 135	37 910
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(81 623)	(24 156)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		-	12 235
Придбання інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		(1 468)	-
Чисті грошові кошти, (використані)/отримані від інвестиційної діяльності		(53 144)	24 133
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Погашення зобов'язання середня з лізингу		(631)	(531)
Погашення кредиту рефінансування НБУ		(7 621)	(2 068)
Виплата дивідендів		(24 457)	(11 518)
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	31	(32 709)	(14 117)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти		4 033	(1 815)
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти		(1)	-
Чисте збільшення грошових коштів та їх еквівалентів		3 581	13 810
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		44 487	25 677
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	6	48 068	44 487

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
 В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2019	31 грудня 2018
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	45 894	27 360
Заборгованість банків	7	27 118	-
Кредити та аванси клієнтам	8	59 544	50 140
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	84 680	86 244
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	66 602	79 299
- за амортизованою собівартістю	9	875	14 538
Поточні податкові активи		2 257	184
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію/інвестиції в дочірні компанії		155	30
Інвестиційна нерухомість		3 379	3 340
Активи з права користування	10	1 716	-
Основні засоби та нематеріальні активи	11	4 764	3 793
Інші фінансові активи	12	2 210	2 743
Інші активи	13	9 285	8 899
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 244	1 361
Активи, утримувані для продажу	14	-	117
ВСЬОГО АКТИВІВ		309 723	278 048
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ	15	7 721	9 817
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		201	195
Кошти клієнтів	16	240 621	231 055
Зобов'язання орендаря з лізингу	32	1 748	-
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	121	136
Інші фінансові зобов'язання	17	1 522	2 249
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 260	3 132
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		255 194	246 584
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	614	687
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 274)	(3 303)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	19	6 850	6 211
Накопичений дефіцит		(169 918)	(190 388)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		54 529	31 464
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		309 723	278 048

Затверджено Радою Банку та підписано 29 квітня 2020 року.

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

У мільйонах українських гривень	Прим.	2019 рік	2018 рік
Процентні доходи	20	33 841	30 754
Процентні витрати	20	(14 174)	(14 002)
Чистий процентний дохід		19 667	16 752
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(4)	(6 089)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		19 663	10 663
Доходи за виплатами та комісійними	22	24 575	19 590
Витрати за виплатами та комісійними	22	(6 386)	(4 402)
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		2 589	1 983
Прибуток мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		6 510	1 145
Прибуток мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		8	3
Збитки мінус прибутки від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		(1 526)	(3 085)
Прибуток/(збиток) від оцінки будівель та інвестиційної нерухомості		4	(553)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(134)	(13)
Відновлення зменшення корисності асоційованої компанії		8	-
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(14 815)	(13 988)
Інші чисті доходи		2 113	1 446
Прибуток до оподаткування		32 609	12 789
Кредит з податку на прибуток	24	-	9
Чистий прибуток за рік		32 609	12 798
Інші сукупні доходи(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований прибуток(збиток) від переоцінки		2 037	(1 872)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(3)
- Зміни у резерві під очікувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		(70)	2
- Податковий ефект		15	(1)
Інші сукупні доходи(витрати)		1 974	(1 874)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		34 583	10 924
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	19	44,31	17,39

Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік закінчення якого зазначено в заголовку та підписано 29 квітня 2020 року.

Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про зміни капіталу

Уточнювальні записи, зміни показувачів	Прим.		Аудиторський висновок		Емісійний довід		Резерв на перекази		Нереалізована різниця між акціями		Результат операцій з акціями		Залишок резервів та фондів		Накопичений дефіцит		Всього капіталу	
	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.	№	конт.
Залишок на 1 січня 2018			206 060	23	759			(1 428)		12 174			6 211		(203 358)			20 540
Прибуток за рік			-	-	-			-		-			-		-			12 798
Інші зміни доходу (збитку) за рік			-	-	1			(1 875)		-			-		-			(1 874)
Всього інших змін доходу (збитку) за рік			-	-	1			(1 875)		-			-		-			12 798
Значні операції: перекази бюджету, внаслідок:																		
- перекази до бюджету до мун. адмін.			-	-	(31)			-		-			-		-			31
- інше до бюджету			-	-	(32)			-		-			-		-			32
- перекази (андорська) резерву перекази бюджету до нерозподіленого прибутку			-	-	(20)			-		-			-		-			20
Залишок на 31 грудня 2018			206 060	23	687			(3 303)		12 174			6 211		(190 388)			31 464
Залишок на 1 січня 2019			206 060	23	687			(3 303)		12 174			6 211		(190 388)			31 464
Прибуток за рік			-	-	-			-		-			-		-			32 609
Інші зміни доходу (збитку) за рік			-	-	(55)			2 029		-			-		-			1 974
Всього інших змін доходу (збитку) за рік			-	-	(55)			2 029		-			-		-			32 609
Значні операції: перекази бюджету, внаслідок:																		
- перекази до бюджету (андорська) резерву перекази бюджету до нерозподіленого прибутку			-	-	(18)			-		-			-		-			18
- інше до бюджету			19	-	-			-		-			-		-			(11 518)
- перекази до резервного фонду			-	-	-			-		-			-		-			(6 39)
Залишок на 31 грудня 2019			206 060	23	614			(1 274)		12 174			6 850		(189 918)			54 529

Затверджено: **Г. Ю. Самардіна**, Голова Правління
 29 квітня 2020 року.

Г. Ю. Самардіна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

В. В. Яромоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про рух грошових коштів

У мільйонах українських гривень	Прим.	2019 рік	2018 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Процентні доходи отримані		35 573	29 791
Процентні сплачені		(14 095)	(14 163)
Виплати та комісійні отримані		24 575	19 590
Виплати та комісійні сплачені		(6 386)	(4 402)
Дохід отриманий від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		2 589	1 958
Сплачені витрати, пов'язані з персоналом		(7 311)	(5 727)
Адміністративні та інші операційні витрати сплачені, крім сплачених витрат, пов'язаних з персоналом		(6 576)	(7 487)
Інші доходи отримані		2 187	1 422
Податок на прибуток сплачений		(2 073)	-
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		28 483	20 982
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте збільшення залишків обов'язкового резерву		(6)	(1)
Чисте (збільшення)/зменшення заборгованості банків		(27 073)	2 911
Чисте збільшення кредитів та авансів клієнтам		(12 579)	(13 515)
Чисте зменшення інших фінансових активів		270	55
Чисте збільшення інших активів		(601)	(188)
Чисте зменшення заборгованості перед НБУ		-	(1 500)
Чисте зменшення (збільшення) заборгованості перед банками та іншими фінансовими організаціями		111	(24)
Чисте збільшення коштів клієнтів		21 979	20 911
Чисте збільшення резервів, інших фінансових та нефінансових зобов'язань		25	512
Чисті грошові кошти, отримані від операційної діяльності		10 609	30 143
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу основних засобів		21	14
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(1 923)	(1 368)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		46	112
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		-	(24)
Надходження від продажу та погашення інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		37 910	7 074
Придбання інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(24 156)	(32 926)
Надходження від погашення інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		12 235	4 305
Придбання інвестиційних цінних паперів за амортизованою вартістю		-	(3 519)
Чисті грошові кошти, отримані від/(використані в) інвестиційній діяльності		24 133	(26 332)
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Погашення зобов'язання орендаря з лізингу		(531)	-
Погашення кредиту рефінансування НБУ		(2 068)	(1 000)
Виплата дивідендів		(11 518)	-
Погашення субординованого боргу		-	(134)
Чисті грошові кошти, використані в фінансовій діяльності	32	(14 117)	(1 134)
Вплив зміни курсів обміну на грошові кошти та їх еквіваленти		(1 815)	(506)
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові кошти та їх еквіваленти		-	(15)
Чисте збільшення грошових коштів та їх еквівалентів		18 810	2 156
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		25 677	23 521
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	6	44 487	25 677

Затверджено до відома та підписано 29 квітня 2020 року.

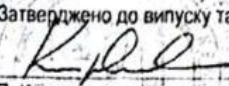

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

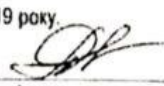

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2018	31 грудня 2017 (перераховано)	31 грудня 2016 (перераховано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	7	27 360	25 296	30 159
Заборгованість банків		-	2 903	-
Кредити та аванси клієнтам	8	50 140	38 335	32 616
Інвестиційні цінні папери:				
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	86 244	-	-
- наявні для продажу	9	-	90 354	64 409
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	79 299	-	-
- утримуються до погашення	9	-	36 322	-
- за амортизованою собівартістю	9	14 538	-	-
Вбудовані похідні фінансові активи	9	-	34 336	27 044
Передплата з поточного податку на прибуток	24	184	184	181
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	30	246
Інвестиційна нерухомість	10	3 340	3 648	691
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	11	3 793	3 326	3 409
Інші фінансові активи	12	2 743	2 940	2 639
Інші активи	13	8 899	8 815	9 585
Майно, що перейшло у власність банку як заставадержателя		1 361	7 069	8 782
Активи, утримувані для продажу		117	117	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		278 048	253 675	179 761
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Заборгованість перед НБУ	14	9 817	12 394	18 047
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	15	195	234	2 667
Кошти клієнтів	16	231 055	212 167	180 656
Випущені боргові цінні папери		2	2	2
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	136	150	138
Інші фінансові зобов'язання	17	2 247	1 688	1 932
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 132	3 292	2 545
Субординований борг		-	129	122
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		246 584	230 056	206 109
КАПІТАЛ				
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060	50 695
Емісійний дохід	19	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	19	-	-	111 591
Резерв переоцінки приміщень	11	687	769	805
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів		(3 303)	(479)	521
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	9 934
Загальні резерви та інші фонди	19	6 211	6 211	1 619
Накопичений дефіцит		(190 388)	(201 139)	(201 536)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		31 464	23 619	(26 348)
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		278 048	253 675	179 761

Затверджено до випуску та підписано 23 квітня 2019 року.

 П. Крумханзл
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління
 (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

студентки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» зі спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Навчально наукового інституту економіки

на тему «Формування фінансових ресурсів комерційного банку (на прикладі АТ КБ Приватбанк)»

Шелегії А.Т.

Кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі і має практичне значення для банків України, оскільки в ринкових умовах обґрунтування структури та обсягів депозитних операцій банку є важливим питанням.

В роботі проведено дослідження науково-методологічних підходів до управління депозитною політикою комерційних банків; проаналізовано стан й тенденції формування ресурсної бази в комерційних банках України; оцінено ефективність політики управління пасивними операціями та її впливу на фінансовий стан банку; вдосконалено депозитну політику банку.

Студентка Шелегія А.Т. грамотно використала теоретичний і методичний матеріал. Кваліфікаційна робота виконана в повному об'ємі, зміст відповідає тематиці роботи і заслуговує оцінки «відмінно».

Директор

Відділення № 97
АТ КБ "Приватбанк"
Шелюга О.М.

В.о.ректору
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
акад. НАН України, проф. Півняку Г.Г

ЛИСТ ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-17-1 Інституту економіки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Шелегії А.Т. виконати кваліфікаційну роботу на тему «Формування фінансових ресурсів комерційного банку.»

Тема роботи є актуальною для банку, тому що дозволить науково обґрунтувати методичні підходи щодо визначення, обґрунтування та управління пасивними операціями банку, дозволить їх реалізувати в умовах конкретного банку.

Директор

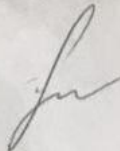
*Відділення № 97
АТ КБ "ПриватБанк"
Шелегі А.Т.*

ВІДЗИВ
на дипломну роботу бакалавра групи 072-17-1
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шелегії А.Т. на тему:
«Формування депозитного портфелю банку(на прикладі АТ КБ
Приватбанк)»

1. **Мета дипломної роботи** є обґрунтування структури та обсягів депозитних операцій комерційних банків.
2. **Обрана тема актуальна** у зв'язку з тим, що від вирішення проблеми формування ресурсів та розробки ресурсної політики залежить ефективність діяльності банку.
3. **Тема кваліфікаційної роботи** безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»- обґрунтування заходів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів банку.
4. **Задачі кваліфікаційної роботи** містять елементи наукового дослідження, що відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра.
5. **Позитивним результатом роботи** є розробка індивідуального підходу до клієнтів банку в залежності від розробленої їх класифікації і на цій основі можливість отримання додаткового прибутку.
6. **Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень.** Студентка Шелегія А.Т, регулярно відвідувала консультації.. прислуховуючись до рекомендацій керівника, виконувала роботу самостійно. Робота позитивно оцінена на рівень запозичень відповідно до «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»
.» Кваліфікаційна робота містить обґрунтування індивідуального підходу до клієнта на базі розробленої їх класифікації.
7. **Виконання презентації** . Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.
8. **Дотримання стандартів** . Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності до вимог національного стандарту ДСТУ 3008:2015.
9. **Робота Шелегії А.Т. виконана на замовлення АТ КБ «Приватбанк» та отримала позитивну оцінку його керівництва.**
Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Шелегії А. Т. рекомендується до захисту з оцінкою 80 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи,
доцент

Н.М. Штефан